Turkish Studies
Volume 13/4, Winter 2018, p. 1057-1082
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12902
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi
Received/Geliş: Ocak 2018 **Accepted/Kabul:** Mart 2018
Referees/Hakemler: Prof. Dr. Sadık KARTAL – Prof. Dr. Ekber TOMUL - Doç. Dr. Ahmet ÜSTÜN

This article was checked by iThenticate.

PEDAGOJİK FORMASYON EĞİTİMİ ÖĞRENCİLERİNİN OKUL YÖNETİCİLERİ İLE ÖĞRETMENLERE İLİŞKİN ALGILARI: METAFOR ÇALIŞMASI*

*Ahmet ŞAHİN** - Ali SABANCI****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı pedagojik formasyon eğitimi öğrencilerinin okul yöneticileri ve öğretmenlere ilişkin algılarının değerlendirilmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim çalışması olarak desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak katılımcılardan söz konusu kavramlarla ilgili metaforlar üretmelerinin istenildiği yapılandırılmış bir soru formu kullanılmıştır. Metaforlar, var olan gerçek olaylarla, elde etmek istediğimiz ideal düzenlemeler arasında bağlantı kurarak hayal gücümüzü geliştirebilmemizi sağlar. Çalışma grubu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesinde pedagojik formasyon eğitimi programına katılan kursiyerlerin arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi ile belirlenmiştir. Veriler, bilişsel yaklaşımı temele alan metaforik çözümlemelerden yararlanılarak tümevarımcı içerik analizine tabi tutulmuştur. Bilişsel anlayışa göre metaforların önemli görevlerinden birisi soyut kavramların anlatılmasını ve anlaşılmasını sağlamaktır. Sonuç olarak öğretmen adayları okul müdürlerinin rollerini ağırlıklı olarak güç merkezi kavramı ile açıklanabilecek şekilde otorite, düzen ve disiplin sağlayıcı nitelikte algılamaktadır. Okul müdürleri otorite ve bürokrasi sembolü olarak görülürken müdür yardımcıları destek sağlama, meslektaşlık ve mesleki donanım, arkadaşlık, yardım ve işbirliği gibi kavramlarla öğretmene daha yakın konumlandırılmaktadır. Bu bakımdan müdür yardımcılarının öğretmenler ile daha yakın, daha samimi ve daha açık ilişki ve iletişim kurma eğilimi içinde oldukları söylenebilir. Öğretmenlerle ilgili olumlu algılar ise öğretmenlere ilişkin bir güvenin var olduğuna ve öğrenme süreçlerinin önemli bir ögesi olarak algılanmaya devam edildiklerine

* Bu çalışma 26-28 Ekim 2017 tarihleri arasında düzenlenen 6'nci Eğitim ve Öğretim Çalışmaları Dünya Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr. Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi ABD, El-mek: ahmet.sahin@alanya.edu.tr

*** Prof. Dr. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi ABD, El-mek: alisabanci@akdeniz.edu.tr

işaret etmektedir. Bütünde değerlendirildiğinde okul müdürlerine ilişkin algının müdür yardımcıları ve öğretmenlere göre; müdür yardımcılarına ilişkin algının da öğretmenlere göre daha olumsuz olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul müdürü, müdür yardımcısı, metafor, öğretmen, pedagojik formasyon eğitimi.

PERCEPTIONS OF PROSPECTIVE TEACHERS ATTANDING PEDAGOJICAL FORMATION COURSES REGARDING THE SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS: A METAPHORICAL STUDY

ABSTRACT

The purpose of this study is to evaluate the perceptions of the pedagogical formation students about the school administrators and teachers. The study was designed as a phenomenological study, one of the qualitative research methods. The data were collected by a structured form in which the participants were asked to describe the suggested terms by metaphors. Metaphors allow us to develop new imaginations in order to grasp the connections between the actual fairs and the ideal ones. The study group was selected from among the participants attending the pedagogical formation program at the Faculty of Education of the University of Akdeniz. Convenience sampling, one of the purposeful sampling methods, was used in the study. The data were subjected to inductive content analysis using metaphorical imaginations based on the cognitive approach. According to cognitive approach, one of the important tasks of metaphors is to explain and understand the abstract concepts. As a result, prospective teachers perceive the roles of school principals as providing authority, order and discipline, which can mostly be explained by the concept of power-centered roles. While the school principals are considered as a symbol of authority and bureaucracy, assistant principals are perceived closer to teachers by means of support, collegiality, professional qualifications, friendship, professional guidance and cooperation. In this regard, it can be said that the assistant principals tend to be closer, more sincere and to have more open relationship style with the teachers. Positive perceptions about teachers indicate that they are reliable and that they continue to be perceived as an important element of the learning process. Consequently, prospective teachers have more negative perceptions about school principals than assistant principals and teachers. They also have more negative perceptions about assistant principals than teachers.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction and Purpose of the Study

School administrators are expected to play the role of leadership towards teachers, students, parents, and the milieu, to conduct activities for improving efficiency, increasing organizational culture, creating team spirit, making efforts to improve the school's environmental integration,

and developing the school in line with scientific and technological developments. Teachers are expected to keep up with the literature, to enhance the standards of education and instruction, to set up and improve school-milieu relations, to be a role model for students, to make students learn better, and to assist students improve their skills such as freethinking, creative and critical thinking, and being tolerant (MEB, 2017).

We need for different data sources regarding how school administrators and teachers perform their tasks so that we can reveal the perceptions they create in society. One of these sources is the assessment of the perceptual situations that both school administrators and teachers created in different parts of the society. These perceptions constitute a part of social reality. For example, Berger and Luckmann (1966) argue that the concepts of knowledge and reality have social relativity. Things that are perceived as real in daily life spread by sharing with others. Social facts are not the only ones. Every human group has its own social realities. Açıkalın, Şişman and Turan (2007) emphasized that social reality related to school means believing common truths. Changes in social realities can give an idea of where the community is going. School administrators and teachers are two of the main stakeholders of the education system. Social perspective regarding the school administrators and teachers reflects the social reality of our education system at the macro level. In this context, it is important to have realistic partnerships that are foreseen and perceived in the process of fulfilling the duties and responsibilities of school administrators and teachers defined by legislation. In this respect, perceptions of teacher candidates, both for administrators and teachers can make a meaningful contribution to the construction of social reality of the system they are aiming to become members of. Therefore, the aim of the study is to evaluate the perceptions of the pedagogical formation education students about the school administrators and teachers.

Method

The study was designed as a phenomenological study, one of the qualitative research methods. Phenomenological studies attempt to determine in depth the perceptions of and reactions to an event go, based on the experiences of individuals (Fraenkel, Wallen and Hyun, 2011). In other words, we focused on phenomena that we are aware of though we do not have an in-depth and detailed understanding of it (Yıldırım and Şimşek, 2011). The data were collected by a structured form in which the participants were asked to describe the suggested terms by metaphors. The attractive side of using metaphors in researches is the capacity of metaphor as a methodological method to make information and life experiences relevant and meaningful to each other (Black, 2013). The study group was selected from among the participants attending the pedagogical formation program at the Faculty of Education of the University of Akdeniz during the fall and spring semesters of 2015-2016 / 2016-2017. Convenience sampling, one of the purposeful sampling methods, was used in the study (Yıldırım and Şimşek, 2011). 404 question forms gathered from pedagogical formation trainees were evaluated. However, some participants did not answer all the questions. Therefore, 393 metaphors for principals, 281 for assistant principals, and 404 for teachers were gathered. The data were subjected to inductive

content analysis using metaphorical imaginations based on the cognitive approach. According to cognitive approach, one of the important tasks of metaphors is to explain and understand the abstract concepts (Tepebaşlı, 2013; Yıldırım and Şimşek, 2011).

Results

As a result, it can be said that the perception about the school principals is more negative than the assistant principals and teachers. In the same way, it seems that the perception of assistant principals is also more negative than teachers. Prospective teachers perceive the roles of school principals as providing authority, order and discipline, which can mostly be explained by the concept of power-centered roles. While the school principals are considered as a symbol of authority and bureaucracy, assistant principals are perceived closer to teachers by means of support, collegiality, professional qualifications, friendship, professional guidance and cooperation. In this regard, it can be said that the assistant principals tend to be closer, more sincere and to have more open relationship style with the teachers. Positive perceptions about teachers indicate that they are reliable and that they continue to be perceived as an important element of the learning process. Consequently, prospective teachers have more negative perceptions about school principals than assistant principals and teachers. They also have more negative perceptions about assistant principals than teachers.

Keywords: School principal, assistant principal, metaphor, teacher, pedagogical formation courses.

Giriş

Kurumlar sıklıkla yenilenme ve yeniden yapılanma sürecine maruz kalırlar. Etik değerler, fikirler ve inançları aktarma yeteneğinde olan bir kurumun inşası ve yeniden yapılanması sürecine yardım yöneticilerin sorumluluğudur. Bu çerçevede kurumlar işyerlerinde değer yaratabilen inşacı ve yenilikçi işleve sahip yöneticilerle anlam kazanır (Arnett, 1999). Güçlü bir okul kültürü oluşturmak okul yöneticilerinin görevidir. Güçlü okul kültürü yönetici ve öğretmenlerin ortak değer, norm ve inançlar etrafında birleşmeleri ile olası görünmektedir (Çelik, 2000). Kültür okulu tüm boyutlarıyla etkiler. Okuldaki informal konuşmalar, öğretmenlerin birbirlerinden öğrenmeleri ve mesleki gelişim okul kültüründen etkilenir (Bayar, Üstün & Bayar, 2016; Deal & Peterson, 2009). Bu çerçevede okul müdürü bir semboldür. Okul müdürü okulun değerlerine, kahramanlarına, törenlerine ve sembollerine şekil verir ve onlardan etkilenir. Okul müdürü okulun değerlerini ve imajını oluşturur. Okul müdürü aynı zamanda bir aktördür ve iyileştirici bir rol üstlenir (Deal & Peterson, 1999). Demirtaş ve Özer (2014) okul müdürlerinin, müdürün vizyonu ve misyonu olan, değişime açık, okulu paydaşlarla beraber yöneten demokratik bir lider olması gerektiği konusunda görüş birliği içerisinde olduklarını belirlemiştir. Gündüz ve Balyer (2013) ise geleceğin okul müdürlerinden gelişen çağa ayak uydurmaları için, yönetişim uzmanlığı, öğretim liderliği, vizyoner liderlik, sembolik liderlik, değişim uzmanlığı, program geliştirme uzmanlığı ve toplumsal ilişkiler uzmanlığı rollerini gerçekleştirmelerinin beklendiğini ifade etmektedir. Yönetici okulun amacının doğru olarak anlaşılması ve yorumlanmasının sağlanmasında önemli rol oynar (Aydın, 2014). Aydın (2014)'a göre eğitim yönetiminde yöneticiden beklenenler kişisel ve mesleki özellikler, eğitimle ilgili değerler, program boyutunu da içeren yönetim süreçleri ile ilgili yeterliklerdir.

Türkiye eğitim sisteminde okul yöneticilerinden beklenenler özetle, öğretmenlere, öğrencilere, velilere ve çevreye eğitim ve öğretimde liderlik yapması, verimliliğin artırılmasına, ekip

ruhunun oluşturulmasına, okulun çevreyle bütünleşmesine ve kurum kültürünün geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapması, okulu hizmete hazır durumda bulundurması, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, verimlilik ve saydamlık ilkeleri doğrultusunda okulu sürekli yenilemesi ve geliştirmesi, zamanı ve tüm imkânları okulun amaçlarını gerçekleştirmek için kullanmasıdır. Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları arasında ise şunlar vardır: 1) Eğitim ve öğretim standartlarının geliştirilmesi, okul ve çevre ilişkisinin kurulması ve gelişmesine katkı sağlamak. 2) Tutum ve davranışlarıyla öğrencilere örnek olmak. 3) Öğrencilerin, öğretim programları doğrultusunda kazanım ve becerilerini hedefleyen, inceleyerek, araştırarak, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini amaçlayan etkinlikleri planlamak ve uygulamak. 4) Öğrencilerin, bağımsız ve yaratıcı düşünmelerine, edinilen bilgilerden sonuçlar çıkarmalarına, tartışmalarda görüşlerini özgürce belirtmelerine ve hoşgörülü olmalarına yönelik gerekli ortamı hazırlamak. 5) Alanıyla ilgili bilimsel ve teknolojik yenilikleri izleyerek bunları eğitim ve öğretime yansıtmak (MEB, 2017).

Botha (2009) metaforların estetik, süsleyici ve eğitsel rollerinin yalnız edebiyatta değil aynı zamanda eğitimde de önemli bir yer tuttuğuna ilişkin genel bir kanı bulunduğuna işaret etmektedir. Morgan (2006) gerçekliğin ilgilere bağlı olarak kendini açığa vurduğunu belirtmektedir. Örneğin örgütsel konularda yapı düşünüldüğünde yapı görülür veya kültür düşünüldüğünde kültürle ilgili konular görülür. İnsanlar aradıkları şeyi algılamaya ve bulmaya eğilimlidir. Farklı metaforların bir durumun farklı boyutlarını açıklama kapasitesi vardır. Metaforlar olaylara ve olgulara farklı şekilde bakmamızı ve yaklaşmamızı sağlar. Morgan (2006)'a göre metaforik yapıların güçlü yanlarından biri örgütleri ve çevre ile olan ilişkilerini anlamamıza olanak sağlamasıdır. Metaforların güçlü yanlarından bir diğeri ise örgütsel ihtiyaçların anlaşılmasında ve tatmininde veri kaynağı olarak aynı zamanda örgütün yaşamasına katkı sağlamasıdır.

Morgan (2006) örgütlerle ilgili sekiz temel metaforun söz konusu olduğunu vurgulamıştır. Bunlar: 1) makine, 2) canlı organizma ve 3) beyin 4) kültür olarak örgütler, (5) politik sistem, (6) ruhların hapishanesi, (7) akış ve dönüşüm ve (8) baskı araçlarıdır. Makine şeklinde tasarlanan örgütler günümüzün bürokratik örgütleridir. Canlı organizma olarak tasarlanan örgütler geniş bir çevrede yer alırlar, çeşitli gereksinimlere bağımlıdırlar. Canlı organizmalarda olduğu gibi örgütlerin de farklı türlerinden söz etmek mümkündür. Beynin bilgi işleyen bir sistem olarak kabul edilmesi örgütlerin de beyin gibi, bilgisayar sistemi gibi bilgi işleyen bir yapı olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Cook-Sather (2003) eğitim söz konusu olduğunda endüstri devriminden bu yana Amerika'da üretim olarak eğitim ve iyileştirme olarak eğitim olmak üzere iki temel metaforun bulunduğunu; bu metaforlardan her birinin belirli değerleri yansıtan kendi sözcük çerçevesinin var olduğunu ve ürettiğini söylemenin mümkün olduğunu belirtmektedir.

Baker (1991) tüm okullarda bulunan yapı, süreç ve kültürel formları temsil eden 1) firma (bütün öğrencilerin yüksek performans gösterecek çalışanlar olarak örgütlendiği disiplinli üretim sistemi), 2) aile (yetişkinlerden ve saygılı öğrencilerden oluşan koruyucu ve destekleyici sosyal bir sistem), 3) adil (bütün öğrencilerin ve öğretmenlerin başarılarını gösterebilecekleri neşe ve heyecan veren takdir edici bir topluluk), 4) forum (açık diyalog ve sorgulamanın yapılabildiği kamuya açık toplantı yeri) olmak üzere dört metafordan söz etmektedir. Saban (2009) 1) Sevgi ve dayanışma yeri olarak okul, 2) Bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul, 3) Kültürleme ve şekillendirme yeri olarak okul, 4) Büyüme ve olgunlaşma yeri olarak okul, 5) Hoş ve güzel bir yer olarak okul, 6) Araç olarak okul, 7) Geleceğin umudu ve güvencesi olarak okul, 8) İş ve çalışma merkezi olarak okul, 9) Disiplin ve kontrol merkezi olarak okul 10) Yol gösterici ve yönlendirici olarak okul olmak üzere 10 kategori belirlemiştir. Aydoğdu (2008) öğrenci ve öğretmenlerin okul kavramına ilişkin metaforlarda bilgi vermek, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve onları şekillendirmek şeklinde olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını belirlemiştir. Bununla birlikte okul aşırı disiplinli bir yer olarak algılanmıştır.

Okul yöneticisinin etkili bir lider olabilmesi için adil olmak, ilkeli ve kararlı olmak, eylemlerinde ve söylemlerinde tutarlı olmak, güvenilir olmak, sabırlı olmak ve dürüstlük gibi özelikler bulunmalıdır (Doğan Kılıç, Üstün & Önen, 2011; Karaköse, 2008). Okul yöneticileri ile ilgili basına yansıyan konuların başında hukuksal konuların yer aldığını, bunu şiddet, ekonomik konular, kılık kıyafet ve övgü konularının izlediği ancak, genel olarak okul yöneticilerinin basında olumsuz bir imaj ile yer aldıkları vurgulanmıştır (Altun & Kirkit, 2005). Buna karşılık okul müdürlerinin otoriter, disiplin odaklı, kaba ve kişilere zarar verebilecek davranışlara sahip ve ilgisiz şeklindeki özelliklerle anıldığına ilişkin bulgular vardır (Balcı, 1999). Şahin (2009) müdürlük mesleğinin kuramsal bilgi ve eğitim temeline gereksinim duyulmayan, meslek etiği ilkelerinden yoksun, sınırlı karar yetkisine ve özerkliğe sahip, geliri düşük bir iş ya da uğraş alanı şeklinde bir imaja sahip olduğunu ifade etmektedir. Bu çerçevede okul müdürleri ile ilgili okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve daha az sayıda da öğretmen adaylarının metaforlara dayalı algılarını belirlemeye yönelik çalışmalar bulunmaktadır.

Öğretmen adaylarının müdürlere ilişkin metaforik algıları ile ilgili bir çalışmada müdürlerin en çok baba, aslan anne, diktatör, çoban metaforları ile tanımlandığı belirlenmiştir. Diktatör metaforu ise bu araştırmada öğretmen adayları tarafından çok kullanılan bir metafor olmuştur. Yöneticilik, liderlik, güç, olumsuzluk ve koruma, çalışkanlık, ana unsur, eğiticilik, baskıcılık, sadakat, sanatkarlık, düzenlilik, değerlilik, yargılayıcı ve uyumluluk müdürleri tanımlamada uygun temalar olarak belirlenmiştir. Bütünde ise öğretmen adaylarının müdürler ile ilgili düşüncelerinin olumlu olduğu görülmüştür (Çobanoğlu & Gökalp, 2015).

Öğrencilerin müdürlere ilişkin metaforik algıları ile ilgili bir çalışmada ilköğretim okulu öğrencilerinin okul müdürüne ilişkin algılarının en çok olumsuzluk unsuru olma, sevgi unsuru olma, sorun çözücü olma, aşırı kuralcı olma ve değerli bir varlık olma imajı yansıttığı anlaşılmıştır. Bu çalışmada öğrenciler, olumsuzluk unsuru olma kategorisini oluşturan çizimlerde okul müdürlerini öğrencileri korkutan, bağıran, azarlayan, çatık kaşlı, şiddet uygulayan kişiler olarak resmetmişlerdir. Sevgi unsuru olma kategorisini oluşturan çizimlerde öğrencilerin okul müdürlerini güler yüzlü, kendilerini seven, sevgiyle yaklaşan, şefkat gösteren, onlara hediyeler veren, güzel sözler söyleyen kişiler olarak betimledikleri görülmüştür. Aşırı kuralcı olma kategorisini oluşturan çizimlerde ise öğrenciler okul müdürlerinin kuralcı, aşırı disiplinli, insanları sürekli gözetleyen ve baskıcı yönlerine vurgu yapmışlardır (Yalçın & Erginer, 2014). Başka bir çalışmada Cerit (2008a) öğrencilerin müdürleri daha çok kontrol edici olarak değerlendirdiklerini bulmuştur. Diğer bir çalışmada ise ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin algılarındaki imaja göre okul müdürleri, çok sert, sinirli, kuralcı, yasakçı, kaba konuşan, öğrencilerle konuşmayan, yüzü gülmeyen, çatık kaşlı, kalın sesli, göbekli ve kilolu görünmektedirler. Ortaöğretimde bulunan öğrencilere göre okul müdürleri, yasakçı, para toplayan, kuralcı, otoriter, yaşlı, ayrımcılık yapan birileri durumundadır. Üniversite öğrencilerine göre ise okul müdürleri otoriter tarzdadırlar (Yıldırım & Uğur, 2011).

Okul müdürlerinin müdürlere ilişkin metaforik algıları ile ilgili bir çalışmada okul müdürlerinin kendilerini daha çok işgörenlere ve okul işletmesine yönelik görevlere odakladıkları; buna karşılık eğitim programları ile ilgili konuları öğretmenlerin görev alanı olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir Bununla birlikte hoşgörü, aktif katılım, eğitim felsefesi paylaşma, finansal konular, teknoloji gibi konulara ilişkin görevlerini gerçekleştirmede okul müdürlerinin başarı olmadıkları görülmektedir (Akçay & Başar, 2004; Çetin & Adıgüzel, 2006). Müdürler ve okul yöneticileri yöneticilik kavramını yöneticilik, koruma ve geliştirme, yönlendirici ve lider, çalışkanlık ve birleştiricilik, yönlendirilen, çok sorumluluk taşıyan şeklinde metaforlarla tanımlanmıştır (Dönmez, 2008). Öğrencilerin ve öğretmenlerin müdürlere ilişkin metaforik algıları ile ilgili çalışmalarında Turhan ve Yaraş (2013) öğrencilerin ve öğretmenlerin okul müdürlerine ilişkin metaforlarına dayalı olarak güvenilir (aile, arkadaş, baba), güce sahip ve lider (arı, aslan, kral), çalışkan ve bilgi sahibi (arı, kitap), denetleyici, düzenleyici ve yol gösterici (hakem, alarm, saat) ve

hayatî (kalp, beyin) şeklinde kategoriler geliştirmişlerdir. Aydoğdu (2008) ise okul yöneticisine karşı hem öğrencilerin hem öğretmenlerin olumsuz algıya sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin büyük bir kısmının okul yöneticisini kaba, zararlı, aşırı otoriter kişiler olarak gördükleri anlaşılmıştır. Öğretmen ve yöneticilerin müdürlere ilişkin metaforik algıları ile ilgili bir çalışmada müdürler otoriter, hakim, kontrol edici, lider, koç, orkestra şefi ve yönetme metaforları ile tanımlanmıştır (Cerit, 2008a).

Öğretmen adayları üzerinde yapılan bir çalışmada eğitim-öğretim anlayışlarını tanımlayan dört baskın metafor belirlenmiştir. Bunlar rehberlik olarak eğitim, yetiştirme olarak eğitim, uyarma olarak eğitim ve anlatma olarak eğitimdir (Mahlios & Maxson, 1998).Öğretmen adaylarının öğretmenlere ilişkin metaforik algıları ile ilgili Saban (2004) ve Saban, Koçbeker ve Saban (2006) öğretmen adaylarının öğretmenlere ilişkin metaforlarından yola çıkarak başlıca 10 kategori belirlemişlerdir. Bunlar: bilgi sağlayıcı olarak öğretmen (su, güneş, ağaç, mum, ışık, çiçek), biçimlendirici olarak öğretmen (heykeltraş, inşaat ustası, ressam, mimar, fırıncı, çömlekçi), tedavi edici olarak öğretmen (doktor, psikolog), eğlendirici olarak öğretmen (tiyatro oyuncusu, stand-up komedyeni), bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen (bahçıvan, çiftçi, ebeveyn, toprak), Demokratik lider/yol gösterici ve yönlendirici olarak öğretmen (pusula, deniz feneri, turist rehberi, koç), otorite figürü olarak öğretmen (çoban, kaptan), Değişim sağlayıcı olarak öğretmen (moda tasarımcısı), ilham verici model (aile, arkadaş) ve aracı/kolaylaştırıcı olarak öğretmen (ışık, kuzey yıldızı, el feneri, trafik işareti) şeklinde kategoriler oluşmuştur. Aydın ve Pehlivan (2010) Türkçe öğretmenliği adaylarının metaforlarına dayalı olarak öğretmeni bilgi kaynağı, üretici ve biçimlendirici, iyileştirici ve onarıcı olarak tanımladıklarını belirlemiştir. Kart (2016) öğrencilerin öğretmenlere ilişkin ürettikleri metaforlara dayalı olarak bilgi kaynağı ve aktarıcısı, çok yönlü, değerli ve değerlendirilmesi gereken, değersiz, ebeveyn ve sahip çıkan, sabırlı fedakâr, sevgi ve yaşam kaynağı, yansıtıcı, yetiştirici, yol gösterici şeklinde kategoriler oluşturmuştur. Başka bir çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenliği kutsal bir mesleğe, dini ibadete, doktorluğa, hayata, ebeveyne, araca, güneşe, toprağa, fenere, nefese, ekmeğe, sanata, kilime ve güle benzettiklerini bulunmuştur. Bu çalışmada öğretmen ve öğretmenlik mesleği kategorilerine yüklenen anlamlara göre öğretmen adaylarının daha çok rehber, yansıtıcı öğretmen, şekil verici, yenilikçi, bilgi kaynağı, gelişim unsuru, fedakar, aydınlatıcı, kişilik modeli, bütünleştirici, taşıyıcı kişilik modellerine yüklemeler yaptıkları vurgulanmıştır (Gür, 2012). Oğuz (2009)'a göre öğretmen adaylarının ortaöğretim öğretmenlerini orta derecede temsil ettiğini düşündükleri ilk beş metafor; lider, rehber, araştırmacı, pusula ve teknik direktördür. Öğretmen adaylarının en az temsil ettiğini düşündükleri metaforlar ise aşçı, jokey, şoför, imalatçı ve doktor metaforlarıdır. Koç (2014) öğretmen adaylarının öğretmen kavramına yüklemiş oldukları metaforların, bilgi kaynağı olarak öğretmen (ağaç, âlim, ampul, arama motoru, ay, benzin pompacısı, çiçek, güneş, kalem, kitap, kütüphane, mum, nar), fedakarlık örneği olarak öğretmen (anne, baba, derviş, kardeş, karınca ve Şems-i Tebrizi), kişisel gelişim kaynağı olarak öğretmen (dost, ebeveyn ve aileden biri), lider olarak öğretmen (çoban, peygamber ve teknik direktör), motivasyon kaynağı olarak öğretmen (atom, bereket, besin kaynağı, çikolata, gökyüzü, jeneratör, kıvılcım, manav, mikrodalga fırın, oksijen, sosyolog, su), tedavi edici ve iyileştirici olarak öğretmen (doktor ve ilaç), yetiştirici ve geliştirici olarak öğretmen (bahçıvan, kek kalıbı, makas, mimar, sanatçı ve tasarımcı) ile yol gösterici olarak öğretmen (fener, harita, ışık, pusula, rehber, rüzgâr ve uydu) olmak üzere 8 kategori başlığı altında toplamıştır.

Aydoğdu (2008) öğrencilerin ve öğretmenlerin metaforlarına dayalı olarak öğretmenlerin temel rollerinin, bilgi aktarmak, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve şekillendirmek olduğuna ilişkin bir algının var olduğunu belirlemiştir**.** Turhan ve Yaraş (2013) öğrencilerin ve öğretmenlerin metaforlarına dayalı olarak öğretmenlerle ilgili aydınlatıcı (fener, güneş, ışık, yıldız), güven verici ve koruyucu (anne, baba, melek), bilgi kaynağı ve aktarıcısı (bilgisayar, bulut, kitap), sevilen bir unsur (çiçek, gül), yansıtıcı (ayna) ve sanatçı (tiyatrocu) şeklinde kategoriler geliştirmişlerdir.

Başka bir çalışmada ilköğretim müfettişlerinin, yöneticilerin ve öğretmenlerin öğretmenlere ilişkin iki yönlü bir değerlendirmeye sahip olduklarını belirlenmiştir. Bunlardan ilkine göre öğretmenler olumlu (fedakar, çalışkan, aydınlatıcı, biçimlendirici, lider) davranış gösteren kişiler olarak algılanmaktadır. İkinci olarak ise öğretmenlere ilişkin yetkisiz, verimsiz, ucuz işgücü, tekdüze, tutarsız, tembel, saldırgan, ezik gibi olumsuz bir algı bulunduğu anlaşılmaktadır (Yıldırım, Ünal & Çelik, 2011). Balcı, (1999)'ya göre öğrencilerin, velilerin, öğretmenlerin ve okul müdürlerinin metaforik algıları öğretmenlerin kucaklayıcı, bilgi aktarıcı, insanları aydınlatan, genç kuşakları şekillendiren bir meslek gurubu olduğunu göstermektedir. Cerit (2008b) öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşlerine başvurduğu nicel araştırmada öğretmenin bilgi kaynağı ve dağıtıcısı, anne/baba, arkadaş, rehber ve çevresini aydınlatan kişi olduğu metaforlarının kabul edildiğini, öğretmenin bahçıvan, otoriter kişi, bakıcı, gardiyan, yıkıcı ve zarar verici kişi olduğu metaforları ise uygun bulunmadığını belirlemiştir. Ekiz ve Koçyiğit (2013) öğretmenlerin öğretmen kavramına ilişkin en sık kullandıkları metaforun güneş metaforu olduğuna dikkat çekmektedir. Öğretmen kullandıkları tüm metaforların ortak özelliklerine göre yetiştirici ve geliştirici olarak öğretmen, enerji ve bilgi kaynağı olarak öğretmen, yol gösterici ve yönlendirici olarak öğretmen, bakıcı ve ebeveyn olarak öğretmen temaları öne çıkmaktadır.

Gerek okul yöneticilerinin gerekse öğretmenlerin niteliksel olarak görevlerini gerçekleştirmelerine; eylem ve etkinlikleri ile toplumda oluşturdukları imaj veya algılara ilişkin farklı veri kaynaklarına ihtiyaç vardır. Bu veri kaynaklarından biri de her iki meslek gurubunun toplumun farklı kesimlerinde yarattığı algısal durumların değerlendirilmesidir. Bu algıların sosyal gerçekliğin bir parçasını oluşturduğu söylenebilir. Örneğin Berger ve Luckmann (1966) bilgi ve gerçeklik kavramlarının sosyal göreliliğe sahip olduğunu savunmaktadır. Günlük yaşamda gerçek olarak algılanan şeyler başkaları ile paylaşılarak yayılır. Sosyal gerçekler tek değildir. Her insan gurubunun kendine özgü sosyal gerçekleri vardır. Açıkalın, Şişman ve Turan (2007) da okulla ilgili sosyal gerçeğin ortak gerçek ve doğrulara inanılması anlamına geldiğini vurgulamıştır. Sosyal gerçekliklerde yaşanan değişimler toplumun nereye gittiğine ilişkin de fikir verebilmektedir. Eğitim sisteminin başat paydaşlarından olan okul yöneticileri ve öğretmenlere ilişkin sosyal bakış açısının, makro düzeyde eğitim sistemimize ait sosyal gerçekliği yansıttığı söylenebilir. Bu çerçevede okul yöneticilerine ve öğretmenlere ilişkin mevzuat ile tanımlanmış görev, yetki ve sorumluluklarının yerine getirilmesi sürecinde öngörülen ve algılanan gerçeklikteki ortaklıklar önem taşır. Bu bakımdan öğretmen adaylarının hem yöneticilere hem de öğretmenlere ilişkin algıları üyesi olma hedefinde oldukları yapının sosyal gerçekliğinin inşası açısından anlamlı bir katkı sağlayabilir. Dolayısıyla çalışmanın amacı pedagojik formasyon eğitimi öğrencilerinin okul yöneticileri ve öğretmenlere ilişkin algılarının değerlendirilmesidir.

Yöntem

Pedagojik formasyon eğitimi öğrencilerinin okul yöneticilerine ve öğretmenlere ilişkin algılarını derinlemesine belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim çalışması deseni kullanmıştır. Olgu bilim çalışmaları bireylerin deneyimlerinden hareketle bir olay karşısındaki algılarını ve tepkilerini derinlemesine belirlemeye çalışır (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2011). Başka bir deyişle olgu bilim deseni ile farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Aynı zamanda çalışma, veri toplama aracı olarak metaforlardan yararlanıldığı için metaforlara ilişkin bilişsel teori temele alınarak gerçekleştirilmiştir. Bilişsel yaklaşım metaforlara olan ilgiliyi artırmış olup, tıp, edebiyat, eğitim, psikanaliz ve işletme gibi birçok bilim dalında nitel araştırma kapsamında veri toplama yöntemi olarak kullanılmaktadır. Bilişsel anlayışa göre metaforların önemli görevlerinden birisi soyut kavramların anlatılmasını ve anlaşılmasını sağlamaktır (Tepebaşılı, 2013). Baker (1991) metaforlar kullanarak var olan gerçek olaylarla, elde etmek istediğimiz ideal düzenlemeler arasında bağlantı kurmak için hayal gücümüzü geliştirebileceğimizi ifade etmektedir.

Aynı zamanda metaforlar bir tecrübeyi başka bir tecrübeye göre anlamamızı ve anlamlandırmamızı sağlayan araçlar olup (Lakoff & Johnson, 2015) bilişsel yaklaşımlarımızı yansıtır (Tepebaşılı, 2013). Aslında metaforlar, insan deneyimini çerçevelememize yardım ederek bize dünyamızı eşsiz şekilde betimlememizi sağlar. Metaforların özünde bir şeyi daha somut, daha bilindik alışıldık ve gözle görünür başka bir şey ile anlama, kavrama ve hissetme yer almaktadır (Lakoff ve Johnson 1980; Zhao ve Huang, 2008). Metaforları araştırmalarda kullanmanın çekici tarafı bir metodolojik yöntem olarak metaforların bilgi ve yaşam deneyimlerini birbirleri ile ilgili ve anlamlı hale getirme ve ilişkilendirebilme kapasitesinde saklıdır (Black, 2013). Metaforların eğitim araştırmalarında kullanılmalarının yaygın nedenlerinden birisi ise bir kavramı hedef kitleyle etkili iletişim kurabilecek şekilde resimlemek ve açıklamaktır (Midgley & Trimmer, 2013). Dolayısıyla, metaforlar bireyin farkında olmadığı duygu ve düşüncelerinin de ortaya çıkarılması açısından önem taşımaktadır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu 2015-2016/2016-2017 güz ve bahar dönemlerinde Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesinde pedagojik formasyon eğitimi programına katılan kursiyerlerin arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi ile belirlenmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Pedagojik formasyon eğitimi kursiyerinden gelen geçerli 404 yapılandırılmış soru formu değerlendirmeye alınmıştır. Ancak bazı katılımcıların değişkenlerin tümüne dair görüş bildirmedikleri görülmüştür. Bu açıdan okul müdürlerine, müdür yardımcılarına ve öğretmenlere ilişkin üretilen metafor sayılarında farklılık bulunmaktadır. Sonuç olarak okul müdürleri için 393, müdür yardımcıları için 281 ve öğretmenler için 404 metafor üretilmiştir. Çalışma grubunun demografik verileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Pedagojik Formasyon Eğitimi Kursiyerleri (N=404)				
		N	**%**	**49 Farklı Branş/Bölüm**
Cinsiyet	Kadın	292	%72,8	Adalet (19), Aile ve Tüketim Bilimleri (2), BESYO (10), Bilgisayar Mh.-Bilişim Tek. (5), Biyoloji (10), Çevre Sağlığı (1), Edebiyat (13), Elektrik-Elektronik Tek. (1), Felsefe (18), Fizik (5), Fotoğraf (3), Fransızca (1), Gazetecilik (4), Geleneksel El San. (2), Gıda Mh.-Tek. (11), Görsel San.(2), Grafik (7), Halkla İlişkiler ve Tan. (23), Heykel (2), İktisat (1), İlahiyat (33), İletişim (4), İşletme (13), Kamu Yön. (3), Kimya (18), KKÖ (1), Laboratuvar Hiz. (1), Maliye (1), Matematik (8), Mimarlık-Yapı Dek. (1), Muhasebe ve Finansman (22), Mühendislik (2), Müzik (7), Pazarlama (5), Peyzaj Mimarlığı (2), Psikoloji (11), Radyo Sinema TV (5), Resim (13), Sanat Tar. (2), Seramik (2), Sosyoloji (40), Tarım Tek. (2), Tarih (14), Tekstil Tek. (1), Turizm (25), Ulaştırma Hiz. (1), Yabancı Dil (12), Yenilenebilir Enerji Tek. (1), Ziraat Müh. (14)
	Erkek	112	%27,9	
Yaş	20-25yaş	203	%50,6	
	26-30 yaş	112	%27,9	
	31-35 yaş	41	%10,2	
	36-40 yaş	32	%8,0	
	41-45 yaş	11	%2,7	
	46-49 yaş	5	%1,2	

Çalışmaya gönüllü olarak 404 pedagojik formasyon eğitimi kursiyeri katılmıştır. Katılımcıların %72,8 (292)'i kadın, %27,9 (112)'u ise erkektir. En genç katılımcı 21 yaşında, en yaşlısı ise 49 yaşındadır. Çalışmayan katılanların %50,6 (203)'sı 20-25 yaş arasındadır. % 27,9 (112)'u 26-30 yaş, %10,2 (41)'si 31-35 yaş, % 8 (32)'i 36-40 yaş, %2,7 (11)'si 41-45 yaş ve %1,2 (5) 46-49 yaş arasındadır.

Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci

Veri toplama yöntemi olarak mecaz kullanımından yararlanılmıştır (Tepebaşılı, 2013). Bu amaçla çalışma grubunun okul yöneticilerine ve öğretmenlere ilişkin geliştirdikleri metaforları belirlemek üzere oluşturulmuş yapılandırılmış bir soru formu kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek,

2011). Katılımcılardan okul yöneticilerini ve öğretmenleri neye benzettiklerini nedenlerini ile birlikte soru formuna yazmaları istenmiştir.

Her bir katılımcının kendi başına soruyu yanıtlaması istenmiş ve birbirlerini etkilemeleri önlenmiştir. Katılımcılar, salonda kendilerine verilen formları doldururken, araştırmacılar katılımcıların arasında gezerek katılımcıların sordukları sorulara ilişkin açıklamalar yapmış ve araştırmacılarla katılımcıların karşılıklı etkileşimleri sağlanarak katılımcıların derinlemesine bilgi vermeleri için gerekli ortam ve kolaylık sunulmuştur. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmış olup katılmak istemeyenlere soru formu dağıtılmamıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde NVİVO nitel araştırma programından yararlanılmıştır. Analiz sürecinde tümevarımcı içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Tümevarımcı analizin amacı kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu kapsamda öncelikle veriler kodlanmış ve kodlar arasındaki ilişkilerden yola çıkarak temalar oluşturulmuştur. Sonra katılımcıların kullanmış olduğu mecazlar metaforik açıdan analiz edilmiştir. Metaforik analiz sürecinde metaforlaştırma metodolojisinin mantıksal temelinden yola çıkarak her kaynağın çağrıştırdığı anlamları içeren imge tarlaları oluşturulmuştur (Tepebaşlı, 2013). İmge tarlaları oluşturulurken katılımcıların anlam ve düşünce bütünlüğünü en iyi yansıtabilecek imgelerin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Çalışmada katılımcıların görüşlerini çarpıcı biçimde yansıtmak amacıyla da doğrudan alıntılara yer verilmiştir

Kaynak kodların çağrıştırdığı imgeler oluşturulurken araştırmacıların bilgi ve tecrübeleri ile Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü (www.tdk.gov.tr) kullanılmıştır. Ayrıca verilerin analiz sürecinde katılımcıların kişisel kimliklerini gizlemek amacıyla katılımcılar için A01, B01 gibi kodlar kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel verilerin analizi aşamasında iki araştırmacı tarafından araştırmanın kavramsal çerçevesinden ve araştırma sorularından yola çıkarak verilerin çözümlenmesinde uyum ve birlikteliği sağlamak üzere oluşturulmuş ölçütlerin ve tematik çerçevenin yer aldığı bir yol haritası oluşturulmuştur. Analizde birliktelik ve uyum sağlama açısından tüm veriler belirlenen yol haritasına göre NVIVO nitel araştırma programı kullanılarak birlikte analiz edilmiştir. Analiz aşamasında gerçekleştirilen bu süreç nitel verilerin hem geçerliği hem de güvenirliği açısından önem taşımaktadır.

Araştırmacıların birlikte yaptığı çözümlemeler, kodlama ve temalandırma süreci üzerinde tartışarak fikir birliğine varılmasını ve böylece ortaya çıkan nihai kodların ve temaların araştırmacıların ortak fikrini yansıtarak görüşlerin uyumlu olmasını sağlamış ve araştırmanın güvenirliğini artırmıştır. Daha sonra araştırma bulguları pedagojik formasyon eğitimi programı öğrencilerinin bulunduğu iki sınıfta paylaşılmış ve elde edilen bulguların kendi görüşlerini doğru şekilde yansıtıp yansıtmadığını okuyarak teyit etmeleri istenmiştir. Elde edilen bulgulara ilişkin katılımcıların görüşleri ile araştırma sonuçlarının örtüştüğü görülmüştür. Bu durum iç geçerliği arttırıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir. Farklı demografik özelliklere sahip pedagojik formasyon eğitimi kursiyerlerinin görüşlerine yer verilmesi ve bu görüşlerin birbiriyle tutarlı olması araştırmanın dış geçerliğini artırmaktadır. Ayrıca, araştırma sürecinin açık bir şekilde ortaya konması, ham verilerin arşivlenmesi ve gerekli görüldüğü takdirde denetime açık olması çalışmanın güvenirlik düzeyini (Yıldırım & Şimşek, 2011) artırmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde pedagojik formasyon eğitimi öğrencilerinin okul yöneticileri ile öğretmenlere ilişkin algılarına yer verilmiştir. Bu çerçevede ilk olarak Tablo 2'de okul müdürü kavramına ilişkin görüşler, ikinci olarak Tablo 3'te müdür yardımcısı kavramına ilişkin görüşler ve son olarak Tablo 4'te öğretmen kavramına ilişkin görüşler sunulmuştur.

Tablo 2. Okul Müdürü Kavramına İlişkin Metaforik Analiz Sonuçları

Temalar	Kodlar (Kaynaklar)	İmge Tarlası	n
SIĞINAK	Baba (75), Ağaç (10), Dede (4), Okulun Babası (2), Rüzgâr (1), Toprak (1), Yapı (1), Koruyucu (1), Abi (1), Çınar (1), Alarm (1)	Güç, destek, yardım, yuva, yaşam kaynağı, güven, teslimiyet, kucaklayıcılık, aidiyet, korunak, korumak, sağlamlık, dayanıklılık, sağlıklılık, ululuk, yararlılık, aciliyet, uyanıklık, hazır bulunuşluk	98
UZMAN	Başbakan-Cumhurbaşkanı (15), Lider (13), Komutan (13), Kaptan (8), Orkestra Şefi (5), Bahçıvan (2), Usta (2), Baş Aşçı (1), Baş Rol Oyuncusu (1), Şirin Baba (1), Oyun Kurucu (1), Genel Kurmay (1), Kulüp Başkanı (1), Oba Beyi (1), Rektör (1), CEO (1), Nehir Rejimi (1), İmam(1), Teknik Direktör (1), Su (1), İlaç (1)	Hakimiyet, emir, imkan bolluğu, kapsayıcı, bilgi, tecrübe, empati, hedef, amaç, yol, bütünlük, yön verme, onarım, yenilik, yaratıcılık, öğretici, estetik, beceri, odak, lider, izlenen, ilham verici, yetki, sorumluluk, akışkan, inandırıcı, kural koyucu	72
OTOKRAT	Patron (16), Arslan (10), Çoban(8), Kural(4), Demir (2), Kale (2), Bekçi (2), Otoriter İş Adamı (2), Kapı (2), Otorite (2), Duvar (2), Kral (2), Orman Bekçisi (1), Ciddi (1), Kontrol Mekanizması (1), Çatık Kaş (1), Ahtapot (1), Otoriter Baba (1), Kamera (1), Titizlik (1), Ağaç Kökü (1), Ormanların Kralı (1), Ağa (1), Taş (1), Kaya (1), Kaktüs (1), Kurt (1), Kar (1), Sert Bakışlı Adam (1)	Emir, direktif, bağımlılık, ödeme, yönlendirme, kısıtlama, kurallar, faydacılık, bencillik, saldırgan, parçalama, güç, şiddet, sahiplik, itaat, sertlik, renksizlik, yıkılmazlık, kilit, görünmez, erişilmez, sınır koyucu, engel, gözetleme, takip, mutsuz, taciz, dikkat, paranoya, huzur bozan, dikenli, agresif, soğuk, çıplaklık hissi veren, çaresizlik	71
BÜROKRAT	Yönetici (24), Disiplin-Düzen (12), İşletmeci (4), Şef (4), Şoför (3), Denetçi (3), Muhtar (2), Baş Yönetici (2), Organizatör (1), Sınıf Başkanı (1), Vezir (1), Polis Amiri (1), Doktor (1), Laboratuvar Asistanı (1), Kravat (1), Müfettiş (1), Yağmur Bulutu (1), Hesap Makinesi (1), Yönetim Merkezi (1), Berber (1), Otokontrol Sistemi (1)	Amir, kural takipçisi, tek düze, rutinler, sürdürümcü, kontrol, takip, düzeltme, standartlar, görev tanımları, yetki, sorumluluk, hiyerarşik düzen, ast-üst ilişkileri, yazışma, arşiv, mevzuat, ödül ve cezalar, takipçi, memur, uygulayıcı, klişeler	67
İLHAM KAYNAĞI	Yönetmen (11), Beyin (3), Fener (2), Güneş (2), Teknik Direktör (2), Çatı (1), Direk (1), Gökyüzü (1), Mihenk Taşı (1), Bal Arısı (1), Nefer (1), Teknisyen (1), Zincir Halkası (1), Yapı Taşı (1), Kapı (1), Girişimci (1), Müteahhit (1), Şövalye (1), Editör (1), Heykel (1), Pazarlamacı (1)	Kaos, yaratıcılık, düşündürme, düşünme, fikir işçiliği, ilham, teşvik, özgürlük, serbestlik, bağımsızlık, ağ, iç bütünlük, aydınlık, besleme, enerji, devinim, plan, program, disiplin, öngörü, taktik, strateji, analiz, analitik bakış, deney, odaklanma, geniş açı, ana fikir, değer katan, üretim, haz, savaşçı, direnç, kararlılık, ayrıntıcı, emek, sarraf, farkındalık, tasarım, katkı, risk alma, gelişim, ilerleme, paylaşma, estetik	36
DANIŞMAN	Hakem (6), Rehber (2), Hâkim (1), Yaşlı Bilge (1), Bağ-İp (1), Koordinatör (1)	Adalet, kural, dikkat, kararlılık, gözlem, izleme, bilgi, yetkinlik, gelişim, yol göstericilik, deneyim, iyi niyet, nesnellik, objektiflik, tarafsızlık, kolaylaştırıcı, koruyucu	12

YIKICI OTORİTER	Diktatör (6), Gestapo-Hitler (2), Okçu (1), Ses (1)	Otorite, emir, bencillik, şişkin ego, dikte, eleştiriye kapalılık, hatasızlık algısı, şiddet, zarar verme, üstün amaçlar ve değerler yaratma, yok edici, ayrımcı, dışlayıcı, yok sayıcı, gözü karalık, itaat, israf, saldırganlık	10
AÇIK ARAYICI	Gardiyan - Hapishane Müdürü (7), Baykuş (1), Dedektif (1), Güvenlik Kamerası (1)	Gözlemek, gözetleme, kayıt, kollama, bilgi taşıma, fırsatçı, yardım, yararlanma, suiistimal, bilgi avcısı, hata arayıcı, düzen koruyucu	10
KORKU KAYNAĞI	Karabasan (2), Korkuluk (2), Cezalandırıcı (1), Cellat (1), Drakula (1), Buz Dağı (1)	Kâbus, şiddetli kaygı, tehdit algılama, tedbir, korkutucu, kendini kollama ve koruma arzusu, kan emici, enerji tüketici, moral bozucu, soğuk, psikolojik yılgınlık, tükenme	8
YARARSIZ	Etkisiz Eleman (2), Saksı (2), Eşek Arısı (1), İssiz Güçsüz- Boş Gezenin Boş Kalfası (1)	Eylemsizlik, güçsüzlük, pasiflik, donukluk, verimsizlik	6
ÇIKARCI	Üçkâğıtçı (1), Para Kasası (1), Düzenbaz (1)	Aldatıcı, çıkarcı, rüşvet, suiistimal,	3

Tablo 2 incelendiğinde pedagojik formasyon eğitimi öğrencilerinin okul müdürü kavramına ilişkin metaforik algılarının en fazla sevgi, bağlılık ve koruma sağlayan sığınak gibi kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Katılımcılar okul müdürü kavramına ilişkin benzetme yaparken en çok baba, ağaç ve dede kavramlarını kullanmışlardır. Metaforlaştırma sürecinde kullanılan bu kavramlar anlamsal olarak incelendiğinde güç, destek, yardım, yuva, yaşam kaynağı, güven, teslimiyet, kucaklayıcılık, aidiyet, korunak, korumak, sağlamlık, dayanıklılık, sağlıklılık, ululuk, yararlılık, aciliyet ve uyanıklık gibi imge tarlası ortaya çıkmaktadır. Söz konusu imgeler okul müdürlerinin bireyler açısından güvenli bir liman gibi, bireyi koruyan, güçlendiren, rahat ve huzur sağlayan ve sevgiyle bağlanılan kişiler olarak algılandığını düşündürmektedir. Aslında bu durum okul müdürlerine güven ve sevginin bir göstergesi nitelindedir. Bu açıdan katılımcıların okul müdürüne dair olumlu algıya sahip oldukları söylenebilir. Bu konuda B44 "*Müdür baba gibidir. Çünkü bir babanın eşini ve çocuklarını koruduğu gibi öğretmen ve öğrencilerini korur.*" diyerek okul müdürünü hem ailesinin bir üyesi olarak gördüğünü belirtmiş hem de koruyucu yönüne vurgu yapmıştır. Aslında bu ifade katılımcının okul müdürlerine karşı ailesine beslediği sevgi ve bağlılık gibi benzer duyguları beslediğini çağrıştırmaktadır. Konuyla ilgili olarak başka bir katılımcı ise *"Müdür baba gibidir. Çünkü şefkat gösterir."* (D23) diyerek benzer düşünceleri ifade etmektedir. D26 ise "*Müdür evin reisi olan baba gibidir. Çünkü herkesten, her şeyden sorumludur. Huzuru ve güveni sağlama, koruma, herkesi sahiplenme gibi özelliklere sahiptir."* diyerek düşüncesini belirtmiştir. I23 ise *"Müdür çınar gibidir. Çünkü diğer ağaçlara göre heybetli ve koruyucudur."* diyerek benzer şekilde müdürlerin koruyucu özelliklerine vurgu yapmıştır.

Katılımcılar tarafından en fazla benzetme yapılan ikinci tema okul müdürlerinin uzmanlık rollerine ilişkindir. Katılımcılar okul müdürlerini bir uzman olarak gördüklerini en çok Başbakan, Cumhurbaşkanı, lider, komutan, kaptan ve orkestra şefi gibi metafor kaynakları ile ifade etmişlerdir. Bu kaynaklar hakimiyet, emir, bilgi, tecrübe, empati, hedef, amaç, yol, bütünlük, yön verme, yenilik, yaratıcılık, öğretici, estetik, beceri, lider, ilham verici, yetki ve sorumluluk gibi imgeleri çağrıştırmaktadır. B25 konuyla ilgili olarak şunları söylemektedir: *"Müdür bir lider gibidir. Çünkü kanatları altında bu mücadeleyi etkin olarak yönetir."* C36 ise *"Müdür kaptan gibidir. Çünkü bir ekibi tecrübeli, olgun ve yönetebilen bir kişi kurtarır."* sözleriyle okul müdürlerinin derin ve engin bilgileri ile tecrübelerine vurgu yaparak uzmanlıklarını dile getirmektedir.

Aynı zamanda okul müdürlerinin otokrat yönlerine de vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda en çok patron, arslan ve çoban gibi benzetmeler yapılmıştır. Yapılan benzetmelerin emir, talimat, bağımlılık, kısıtlama, kural, faydacılık, bencillik, saldırganlık, güç, şiddet, itaat, sertlik, yıkılmazlık,

erişilmez, sınır koyucu, gözetleme, takip, mutsuzluk, taciz, dikkat, paranoya, huzur bozan, agresiflik ve çaresizlik gibi imgelere çağrışım yaptığı görülmektedir. İmgeler bütünsel açıdan değerlendirildiğinde okul müdürlerine ilişkin olumsuz bir algının yansıması olarak otokratik özelliğin ifade edildiği söylenebilir. Konuyla ilgili olarak B16 "*Müdür patron gibidir. Çünkü neler yapıp yapmayacağımızı söyler durur.";* F18 *"Müdür otoriter bir patron gibidir. Çünkü hem öğretmenlere hem öğrencilere ilişkin katı kuralları vardır.";* C6 *"Müdür arslan gibidir. Çünkü otorite ondadır ve onun dediği olur." ve* F30 *"Müdür çoban gibidir. Çünkü hep bir yönetme içgüdüsü vardır. Emretmek ve idare etmek ister."* diyerek okul müdürlerinin otoriter yapılarına ilişkin düşüncelerini ifade etmişleridir.

Katılımcıların bazıları tarafından okul müdürleri bürokratik özellikleriyle de ön plana çıkarılmaktadır. Bu düşünceye sahip katılımcılar okul müdürlerine ilişkin genellikle yönetici, disiplin, düzen, işletmeci, şef, şoför ve denetçi gibi mecazları kullanmışlardır. Bu mecazların çağrıştırdığı anlamlar imgeleştirildiğinde ise amir, kural takipçisi, tek düzelik, sürdürümcü, standartlar, hiyerarşik düzen, yazışma, mevzuat ve uygulayıcı gibi anlamlar ortaya çıkmaktadır. Konuyla ilgili düşüncelerini L10 *"Müdür yönetici gibidir. Çünkü var olan sistemi uygulamaya çalışır.",* C24 *"Müdür düzen gibidir. Çünkü asla değiştiremeyiz."* ve A56 *"Müdür sınıf başkanı gibidir. Çünkü okulu bir sınıf gibi görerek onu belli bir düzende tutmak ve kurallar çerçevesinde yönetmesi gerekir."* şeklinde ifade etmektedir. Bu düşüncelerden yola çıkarak okul müdürlerinin yaratıcı, yenilikçi ve vizyoner olmayan sürdürümcü birer uygulayıcılar olarak görüldüğü söylenebilir.

Ayrıca okul müdürlerinin liderlikle ilişkilendirilen ilham kaynağı olma özelliklerine de vurgu yapılmıştır. Ancak bu özelliğin müdürlere atfedilen otokratik ve bürokratik özelliklerden daha az vurgulanmış olması okul müdürlerinin liderlik yönlerinin zayıf kaldığı şeklinde yorumlanabilir. Katılımcılar okul müdürlerinin bu yönlerine vurgu yaparken yönetmen, beyin, fener, güneş ve teknik direktör gibi benzetmeleri kullanmışlardır. Bu mecaz kaynakları yaratıcılık, düşündürme, düşünme, fikir işçiliği, ilham, teşvik, özgürlük, aydınlık, besleme, enerji, devinim, plan, öngörü, strateji, analitik bakış, değer katan, haz, kararlılık, farkındalık, risk alma, gelişim, ilerleme, paylaşma ve estetik gibi ilham kaynağı olmayla ilişkilendirilebilecek imgeleri çağrıştırmaktadır. Nitekim A31 *"Müdür, yönetmen gibidir. Çünkü öğretmen ve öğrencileri iyi eğitim için yönlendirmelidir."* sözleriyle, H40 ise *"Müdür, güneş gibidir. Çünkü ışığı doğru aksettirdiklerinde faydalanacak çok şey vardır."* diyerek okul müdürlerinin yol gösterme, yönlendirme ve ilham kaynağı olma özelliklerine vurgu yapmaktadırlar.

Okul müdürlerine atfedilen bir başka özellik onların danışman olarak görüldüklerini ortaya çıkarmaktadır. Müdürlerin danışmanlık rolleriyle ilgili olarak katılımcıların kullandığı mecaz kaynakları genellikle adalet, kural, dikkat, kararlılık, gözlem, izleme, bilgi, yetkinlik, gelişim, yol göstericilik, deneyim, iyi niyet, nesnellik, objektiflik, tarafsızlık, kolaylaştırıcı ve koruyucu olma gibi imgelere çağrışım yapmaktadır. Kısacası okul müdürleri danışmanlık rolleriyle hem gelişim kaynağı ve aracı olarak görülmekte hem de adaleti sağlayan objektif ve tarafsız yöneticiler olarak algılanmaktadır. Konuyla ilgili olarak H36 *"Müdür hakem gibidir. Çünkü yönetir ve kuralları uygular.",* G41 *"Müdür dert ortağımız gibidir. Çünkü bütün sıkıntılarımızı ona danışırız."* ve H4 *"Müdür yaşlı bir bilge gibidir. Çünkü yaşadığımız sorunlarda yol gösterir."* diyerek okul müdürlerinin bu yönüne işaret etmektedirler.

Okul müdürlerine ilişkin diğer benzetmeler ise daha olumsuz yöndedir. Katılımcılar bu anlamda diktatör, gestapo, Hitler, gardiyan, hapishane müdürü, karabasan, korkuluk, cezalandırıcı, cellat, Drakula, etkisiz eleman, eşek arısı, boş gezenin boş kalfası, üçkâğıtçı ve düzenbaz benzetmelerini kullanmışlardır. Bu mecaz kaynakları imgeleştirildiğinde otorite, emir, bencillik, dikte, eleştiriye kapalılık, hatasızlık algısı, şiddet, zarar verme, ayrımcı, dışlayıcı, yok sayıcı, gözü karalık, itaat, saldırganlık, fırsatçı, çıkarcı, suiistimal, hata arayıcı, düzen koruyucu, kâbus, şiddetli

kaygı, tehdit algılama, tedbir, korkutucu, kendini kollama ve koruma arzusu, moral bozucu, psikolojik yılgınlık, tükenme ve verimsizlik gibi anlamlar çıkmaktadır. Aslında bu durum okul müdürlerinin yıkıcı otoriter, açık arayıcı, korku kaynağı, faydasız ve çıkarcı kişiler olarak algılandıklarını göstermektedir. Konuyla ilgili bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

Müdür diktatör gibidir. Çünkü dediğim dediktir. (A29)

Müdür diktatör gibidir. Çünkü yeniliklere ve demokratik anlayışa uygun değillerdir. (C3)

Müdür gardiyan gibidir. Çünkü elleri arkada gezer. (B23)

Müdür gardiyan gibidir. Çünkü öğrencileri sırada sürekli azarlarlar. (İ5)

Müdür karabasan gibidir. Çünkü bir belirip, bir kaybolur, belirdiğinde korku verir. (L17)

Müdür Drakula gibidir. Çünkü sürekli kan emer. (C4)

Müdür eşek arısı gibidir. Çünkü gerçek işi arılar yapar balı arılar yapar, eşek arısı hazıra konar. (İ43)

Müdür etkisiz eleman gibidir. Çünkü öğrenciye kattığı pek bir şey yok. (C8)

Müdür üçkâğıtçı gibidir. Çünkü her şeyden çıkar sağlar. (F34)

Tablo 3. Müdür Yardımcısı Kavramına İlişkin Metaforik Analiz Sonuçları

Temalar	Kodlar (Kaynaklar)	İmge Tarlası	n
DESTEK (SAĞ KOL)	Yardımcı Yönetmen (11), Ağaç Dalı (11), Yardımcı (8), Sekreter (5), Yardımcı Hakem (5), Asistan (4), Muavin (5), Şef Garson (4), Sağ Kol (4), Koruyucu (3), Vezir (3), Yardımcı Oyuncu (2), Yedek Oyuncu (2), Yardımcı Pilot (2), Vekil (2), Kapı Kolu (2), Genel Müdür (2), Başbakan (2), Başkan Yardımcısı (2), Ahtapot Kolları (2), Yardımcı Kaptan (1), Yardımcı Antrenör (1), Anne (1), Yardımcı Editör (1), Para Kasası Gözü (1), Koordinatör (1), Kullanım Kılavuzu (1), Başbakan Yardımcısı (1), Joker (1), Aza (1), Müdürün Yansıması (1), Patron Kolları (1), Kanun Maddelerinin Fıkraları (1), Orkestra Şefi Yardımcısı (1), Maşa (1)	Arka plan, mutfak çalışanı, aday, stajyer, düzenleyici, takipçi, aracı, meyve verici, aracı, kontrol, iş bitirici, iş yükü, angarya, sütun, temel direk, ana kolon, taşıyıcı, bilgi sağlayıcı, aracı, vekâlet, sözcü, aktarıcı, denge sağlayıcı, bağ kurucu, bağ, direnç kaynağı, katalizör, görünür kişi, erişilebilir, acil yardım, temsil, üçüncü göz, şefkat, merhamet, af, hoşgörü, katkı,	96
SIĞINAK	Abi-Abla-Kardeş (19), Anne-Baba (15), Amca (7), Dert Ortağı (1), Eş (1)	Sevgi bağı, güven, şartsız destek, güç, destek, yardım, yuva, yaşam kaynağı, teslimiyet, aidiyet, korunak, dayanıklılık, yararlılık, uyanıklık, hazır bulunuşluk, paylaşım, samimiyet, bağlılık	43
MESLEKTAŞLIK VE MESLEKİ DONANIM	Danışman (7), Polis (6), Temel Direk (2), İlaç (2), 4X4 (1), Kalp (1), Evin Kolonu (1), Fener (1), Duyu Organı (1), Koltuk Değneği (1), Tamamlayıcı Halka (1), Ambulans (1), Dedektif (1), Detektör (1), Vitamin (1), Güneş ve Su (1), Güvence (1), Tarayıcı (1), Mahmut Hoca (1), Çatal-Kaşık (1), Joker (1), Eczacı(1)	Yaşam desteği, bilgi sağlayıcı, verimli, fikir verici, ilham verici, koruyucu, güç kaynağı, enerji verici, iyileştirici, teşhis edici, hız, algılama, katkı, uzmanlık, iş bilirlik, başvuru, kaynak sağlayıcı, besleyici, aydınlatıcı, acil yardım, sorun bulucu, sorun çözücü, empati kurucu, sahiplenici, materyal sağlayıcı, müdahil	35
YARDIM, İŞBİRLİĞİ VE	İşçi-Amele (7), Arı (3), Bahçıvan (2), Aşçı-Aşçı Yamağı (2), Ustabaşı (2), Kâtip	İşçi tulumu, çizme, tamir, anahtar, alet çantası, onarım, adanma, bilgi, tecrübe,	28

ÇALIŞKANLIK (İŞÇİ ARI)	(2), Karınca (2), Hizmetkâr (1), Kâhya (1), Derviş (1), Kazma Kürek (1), Hizmetçi (1), Tayfa (1), Teknisyen (1), Melek (1)	çalışkanlık, işbirliği, yardım, verimlilik, üretim, hazır bulunma, erişilebilirlik, kaçınmama, açık yürekli, yürekli, cesaret, gözü karalık, beceriklilik, tereddütsüzlük, iş ayırt etmeme	
EMİR ERİ	Emir Eri (7), Köle (2), Dublör (2), Ok (1), Kukla (1), Piyon (1), Çoban Köpeği (1), Gezegen (1), Yandaş – Yalaka (1), At (1), Vücut (1), Muhabbet Kuşu (1)	Hiyerarşide basamak, aktarımcı, fikirsiz, bağımlı, kullanılan, iş buyrulan, taklit, tekerrür, maşa, taşıyıcı, itaat	20
ETKİSİZ ARACI	Etkisiz Eleman (3), Kamera (2), Bekçi (2), Sıfır (2), Figüran (2), Noter (1), Ara Eleman (1), Ortanca Çocuk (1), Saksı (1), Duvar (1), Çoban (1), Kedi (1), Var Yok (1)	Eylemsizlik, güçsüzlük, etkisizlik, faydasızlık, pasiflik, donukluk, verimsizlik, kayıtçılık, gözlemcilik, kalabalık yaratıcı, sınırlı yetenek, görünmez kişi,	19
BOZGUNCU	Yancı-Ayakçı (3), Tilki (2), Köpek Balığı (1), Trafik Polisi (1), Koltuk Avcısı (1), Döner Sermaye (1), Sinir Bozucu (1), Baş Ağrısı (1), İspiyoncu (1), Mikser (1), Bela (1)	Ortam karıştırıcı, laf taşıyıcı, dedikoducu, moral bozucu, gerginlik yaratıcı, tehdit edici, çıkarcı, faydacı, ikiyüzlü, zararlı, yalancı, riyakâr	14
ARABULUCULU-UZLAŞTIRICI	Arabulucu (3), Kablo (2), Köprü (1), Ataç (1), Elçi (1), Bölüm Şefi (1), Faks (1)	Bağ, bağlayıcı, danışman, geçit, kenetleyici, birleştirici, aracı, aktarıcı, iletişim kurucu, düzenleyici, uzlaştırıcı, hatırlatıcı,	10
KORKU KAYNAĞI	Korku (4), Gardiyan (4), Trafik İşareti (1)	Kaygı, tehdit algılama, tedbir, kendini kollama ve koruma arzusu, moral bozucu, soğuk, psikolojik yılgınlık, itaat, tükenme, düzeltme, uyma	9
ARKADAŞ	Sevimli Çizgi Karakter (2), Müzik (1), Pamuk Şeker (1), Arslan Yavrusu (1), Arkadaş (1)	Paylaşım, dostluk, sevecenlik, duygu paylaşımı,	6

Müdür yardımcıları için en çok dile getirilen düşünce onların okul müdürlerine yönelik destekleyicilik rollerini ortaya çıkarmaktadır. Bu düşünceyi paylaşan katılımcılar çoğunlukla müdür yardımcıları için yardımcı yönetmen, ağaç dalı, sekreter, yardımcı hakem, asistan, muavin, şef garson, sağ kol, vezir, yardımcı oyuncu, yedek oyuncu, yardımcı pilot ve vekil gibi mecazları kullanmışlardır. Katılımcıların kullandığı mecaz kaynaklarından ve bu kaynakların çağrıştırdığı imgelerden hareketle müdür yardımcılarının işin mutfağında çalışan, iş yükünün büyük çoğunluğunu göğüsleyen, iş bitirici, müdür ve öğretmenler arasında denge ve iletişim sağlayıcı hoşgörülü ve şefkatli yardımcılar olarak görüldüğü söylenebilir. Konuyla ilgili olarak düşüncelerini H35 *"Müdür yardımcıları ağacın dalları gibidir. Çünkü okulda sağlıklı eğitim onlar tarafından sağlanır."*, A31 "*Müdür yardımcıları yönetmen yardımcısı gibidir. Çünkü yönetmenin olmadığı zamanlarda tamamlayıcı kişidir.",* A57 *"Müdür yardımcıları sekreter gibidir. Çünkü müdürün bütün işlerinde görevlidir.",* İ9 *"Müdür yardımcıları sekreter gibidir. Çünkü tüm evrak işlerini onlar yapar." ve* H38 *"Müdür yardımcıları yöneticinin sağ kolu gibidir. Çünkü yardım ederler ve işbirliği içerisindedirler."* sözleriyle ifade etmektedirler.

Müdür yardımcılarının sığınak olarak görülmeleri katılımcılar tarafından en fazla ifade edilen ikinci tema olmuştur. Katılımcılar müdür yardımcısı kavramına ilişkin benzetme yaparken abi, abla, kardeş, anne, baba, amca, dert ortağı ve eş kavramlarını kullanmışlardır. Bu kavramlar anlamsal olarak incelendiğinde sevgi bağı, güven, şartsız destek, güç, destek, yardım, yuva, yaşam kaynağı, teslimiyet, aidiyet, korunak, yararlılık, paylaşım, samimiyet ve bağlılık gibi imgeleri çağrıştırmaktadır. *G24 "Müdür yardımcıları abi gibidir. Çünkü bize her alanda yardımcı olandır."* diyerek, I46 ise *"Müdür yardımcıları ağabey gibidir. Çünkü babadan sonra aileyi koruyup kollayandır."* sözleriyle müdür yardımcılarının destek, yararlılık, güç ve koruyuculuk özelliklerine vurgu yapmışlardır. Konuyla ilgili olarak başka bir katılımcı ise *"Müdür yardımcıları anne gibidir.*

Çünkü babamıza söylemediklerimizi annemize söyleriz." (G8) sözleriyle benzer şekilde müdür yardımcılarının güven vericilik, samimiyet, paylaşım ve sorun çözme gibi özelliklerine vurgu yapmaktadır.

Müdür yardımcılarının meslektaşlık ve mesleki donanımları ile ön plana çıkartılması katılımcılar tarafından en fazla ifade edilen üçüncü tema olmuştur. Katılımcılar müdür yardımcılarını danışman, polis, temel direk, ilaç, 4X4 ve kalp gibi mecaz kaynaklarıyla ifade etmişlerdir. Bu kaynaklardan üretilen imgelerin genel olarak meslektaşlık ilişkilerinin ve mesleki donanımlarının ön plana çıktığı müdür yardımcılığı rolünü çağrıştırdığı söylenebilir. B18 bu durumu *"Müdür yardımcıları danışman gibidir. Çünkü bilmediklerimi ona danışırım."* diyerek anlatmaktadır. D15 *"Müdür yardımcıları çatıyı tutan sütunlar gibidir. Çünkü onlar olmadan çatı tek başına duramaz."*, H30 *"Müdür yardımcıları aspirin gibidir. Çünkü hastalığı büyümeden çözerler."* sözleriyle onların uzmanlıklarına ve mesleki donanımlarına vurgu yapmaktadırlar.

Müdür yardımcılığına dair katılımcıların benzetimde bulunduğu bir başka düşünce yardım, işbirliği ve çalışkanlık üzerinedir. Bu temayla ilgili olarak katılımcılar işçi, amele, arı, bahçıvan, aşçı, ustabaşı, kâtip, karınca ve hizmetkâr gibi mecaz kaynaklarını kullanmışlardır. Bu kaynaklar incelendiğinde işçi tulumu, çizme, tamir, anahtar, alet çantası, onarım, adanma, bilgi, tecrübe, çalışkanlık, işbirliği, verimlilik, yardım, üretim, hazır bulunma, erişilebilirlik, kaçınmama, açık yüreklik, cesaret, beceriklilik, tereddütsüzlük ve iş ayırt etmeme gibi imgelere ulaşılmıştır. Bu doğrultuda müdür yardımcılarının çalışkan, üretken, verimli, yardımcı ve işbirliğine açık kişiler olarak görüldükleri söylenebilir. B33 düşüncesini *"Müdür yardımcıları amele gibidir. Çünkü her şeyi onlar yapar. Müdür sadece kontrol eder."* sözleriyle anlatmaktadır. L36 *"Müdür yardımcıları işçi arı gibidir. Çünkü müdürlerin uğraşmak istemedikleri işleri de üstlenirler.*" diyerek düşüncelerini vurgulamaktadırlar.

Katılımcıların müdür yardımcılarına ilişkin geliştirdikleri metaforlardan ortaya çıkan bir diğer tema müdür yardımcılarının emir eri gibi görüldüğünü ortaya çıkarmaktadır. Bu temayla ilgili olarak katılımcılar emir eri, köle, dublör, ok, kukla, piyon, çoban köpeği, gezegen, yandaş, yalaka, at, vücut ve muhabbet kuşu gibi mecaz kaynaklarını kullanmışlardır. Bu kaynaklar incelendiğinde hiyerarşide basamak, aktarımcı, fikirsiz, bağımlı, kullanılan, iş buyrulan, taklit, tekerrür, maşa, taşıyıcı ve itaat gibi imgesel anlamlar ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla müdür yardımcılarının okul müdürlerinin sorgusuz itaat eden emir eri gibi algılandıkları söylenebilir. G4 düşüncesini *"Müdür yardımcıları emir eri gibidir. Çünkü aldığı emirleri uygular.",* L29 *"Müdür yardımcıları köle gibidir. Çünkü müdür ne derlerse onu yaparlar."* ve L13 *"Müdür yardımcıları kukla gibidir. Çünkü müdürün sözünden çıkmazlar. Hiçbir söz hakları yoktur."* sözleriyle anlatmaktadır.

Müdür yardımcılarına ilişkin geliştirilen metaforlar onların aynı zamanda etkisiz birer aracı olarak görüldüklerini de ortaya çıkarmaktadır. Konuyla ilgili olarak katılımcılar müdür yardımcılarına ilişkin etkisiz eleman, kamera, bekçi, sıfır, figüran, noter, ara eleman, ortanca çocuk, saksı, duvar, çoban, kedi ve var yok gibi mecazları kullanmışlardır. Bu mecazlar eylemsizlik, güçsüzlük, etkisizlik, faydasızlık, pasiflik, donukluk, verimsizlik, gözlemcilik, kalabalık yaratıcı, sınırlı yetenek ve görünmez kişi gibi imgeleri çağrıştırmaktadır. Konuyla ilgili olarak B13 *"Müdür yardımcıları etkisiz eleman gibidir. Çünkü hiçbir işe yaramayan genelde boş takılan insanlardır."* ve I36 ise *"Müdür yardımcıları sıfır rakamı gibidir. Çünkü etkisiz elemandırlar."* diyerek müdür yardımcılığının etkisiz hiyerarşik bir rol olduğuna vurgu yapmaktadırlar.

Ayrıca müdür yardımcıları için yancı, ayakçı, tilki, köpek balığı, trafik polisi, koltuk avcısı, döner sermaye, sinir bozucu, baş ağrısı, ispiyoncu, mikser ve bela gibi mecazlar da kullanılmıştır. Bu mecazların ortam karıştırıcı, laf taşıyıcı, dedikoducu, moral bozucu, gerginlik yaratıcı, tehdit edici, çıkarcı, faydacı, ikiyüzlü, zararlı, yalancı ve riyakâr gibi imgeleri çağrıştırdığı söylenebilir. Aslında bu sonuç müdür yardımcılarının okulda huzuru ve düzeni bozan bozguncu kişiler olarak da

algılandıklarını göstermektedir. Konuyla ilgili düşüncesini A40 *"Müdür yardımcıları müdürün yancısı gibidir. Çünkü müdür yardımcıları da kimseyle konuşmaz, müdürün yanından ayrılmaz.",* F41 *"Müdür yardımcıları tilki gibidir. Çünkü kurnazlık ve yalakalık yaptığı için."* ve C6 *"Müdür yardımcıları yalakacı ispiyoncu gibidir. Çünkü müdüre iyi görünmeye çalışır."* diyerek görüş belirtmişlerdir.

Katılımcıların bazıları tarafından müdür yardımcıları arabulucu ve uzlaştırıcı çalışanlar olarak da görülmektedir. Bu kapsamda müdür yardımcıları için arabulucu, kablo, köprü, ataç, elçi ve bölüm şefi gibi mecazlar kullanılmıştır. Bu mecazların altında yatan anlamlar incelendiğinde müdür yardımcılarının okuldaki çalışanları birbirine yakınlaştıran, kenetleyen, arabulucu rolünü oynayan, uzlaştırıcı ve iletişim sağlayıcı kişiler olarak algılandığı göstermektedir. Nitekim C14 *"Müdür yardımcıları arabulucu gibidir. Çünkü işleyen çarkın içinde birimler arasındaki iletişimi kuvvetlendirir."*, I37 *"Müdür yardımcıları kablo gibidir. Çünkü müdür, öğretmen, öğrenci ve veli arasında bağ kurar.",* L15 *"Müdür yardımcıları elçi gibidir." Çünkü müdür-öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkiyi sağlar."* sözleriyle bu düşünceleri somutlaştırmaktadırlar.

Müdür yardımcılarına ilişkin bir başka olumsuz düşünce onların birer korku kaynağı olarak görüldüklerini ortaya çıkarmaktadır. Katılımcılar bu düşüncelerini korku, gardiyan ve trafik işareti mecazlarını kullanarak ifade etmişlerdir. Aslında bu mecazlar kaygıyı, tehdidi, tedbirli olma ihtiyacını, moral bozukluğunu, yılgınlığı, tükenmişliği, uyma ve itaati çağrıştırmaktadır. Bu konudaki düşüncesine F16 *"Müdür yardımcıları korkuluk gibidir. Çünkü sadece öğrencileri korkutur. Başka işlevi yoktur."* ve C34 *"Müdür yardımcıları gardiyan gibidir. Çünkü onları sürekli müdahale halinde görebilirsiniz."* sözleriyle açıklık getirmektedir.

Son olarak sevimli çizgi karakter, sevimli, müzik, pamuk şeker, arslan yavrusu ve arkadaş benzetmeliyle müdür yardımcılarının arkadaşlık özelliklerine de vurgu yapılmıştır. A52 *"Müdür yardımcıları sevimli çizgi film karakterleri gibidir. Çünkü hem öğrencilere hem de öğretmenlere karşı ılımlı yaklaşan kişilerdir."* F10 *"Müdür yardımcıları aslan yavrusu gibidir. Çünkü daha sevecen, daha arkadaşçadırlar."* sözleriyle düşüncesini aktarmıştır. Bu bağlamda katılımcıların müdür yardımcılarını paylaşımcı ve sevecen birer dost gibi gördükleri söylenebilir.

Tablo 4. Öğretmen Kavramına İlişkin Metaforik Analiz Sonuçları

Temalar	**Kodlar (Kaynaklar)**	**İmge Tarlası**	**n**
SIĞINAK	Anne-Baba-Kardeş (106), Ev Sahibi (3), Arkadaş (3), Sevgi Kaynağı (3), Sırdaş (1), Gökyüzü (1), Mıh (1)	Sevgi bağı, güven, şartsız destek, güç, destek, yardım, yuva, yaşam kaynağı, teslimiyet, aidiyet, korunak, dayanıklılık, yararlılık, uyanıklık, hazır bulunuşluk, paylaşım, samimiyet, bağlılık	118
İLHAM KAYNAĞI	Güneş (13), Işık (12), Mum (9), Orkestra Şefi (8), Sanatçı (4), Lamba (2), Ressam (2), Özgürlük Savaşçısı (2), Çakmak (1), Kutup Yıldızı (1), Heykeltıraş (1), Sihirli El (1), Beyindeki Nöron (1), Gelecek (1), Pencere (1), Verici (1), Mimar (1), Kırlangıç (1)	Aydınlık, güç kaynağı, beslenme, yaşam desteği, yaşam kaynağı, yaratıcılık, ilham, bilgi, görgü, yol gösterme, entelektüel uyarım, analiz, değerlendirme, sorgulama, araştırma, uyum, bütünlük, estetik, duyarlılık, renk, renk uyumu, çeşitlilik, çokluk, birlik, özgürlük, başlatıcı, tetikleme, potansiyel, kaşif, yol, yön, yontma, şekil verme, hayranlık, model olma, bağ, tasarım, yardım, yorum, tasarım	62
UZMAN	Bahçıvan (14), Usta (6), Çiftçi (5), Teknik Direktör (4), Aşçı (4), Tiyatro Oyuncusu (3), Gözlük (2),	Çalışkanlık, hakimiyet, emir, imkan bolluğu, kapsayıcı, bilgi, tecrübe, empati, hedef, amaç, yol, bütünlük, yön verme, onarım, yenilik, yaratıcılık, öğretici, estetik, beceri, odak, lider,	56

	Şoför (2), Kaptan (2), Seyis (2), Yol (2), Pilot (1), Komutan (1), Raket (1), Yönetmen (1), Tur Rehberi (1), Anahtar (1), Antrenör (1), Psikolog (1), Astronot (1), Futbol Oyuncusu (1)	izlenen, ilham verici, yetki, sorumluluk, akışkan, inandırıcı, kural koyucu, bakıcı, yön buldurucu, zihin açıcı, anlayış	
BİLGİ KAYNAĞI	Ağaç (14), Kitap (11), Bilgi Deposu (6), Enjeksiyon (2), Musluk (2), Bilgisayar (2), Yemek (2), Sürahi (1), Gübre (1), Vitamin (1), Köprü(1)	Bilgi, birikim, başvuru kaynağı, paylaşım, insan sevgisi, öğretme isteği, saygı, karmaşıklık, sistem, teknik, çağdaşlık, öğretme arzusu, yüksek motivasyon, güçlendirici, geliştirici, besleyici, bilgiye erişime geçit olmak, taşıma	43
DANIŞMAN - REHBER	Rehber-Kılavuz (19), Pusula (15)	Yol gösterici, dikkat, gözlem, izleme, bilgi, birikim, nesnellik, objektiflik, tarafsızlık, kolaylaştırıcı, koruyucu	34
ROL MODEL	Lider (6), Model (6), Ayna (5), İdol (3), Kraliçe Arı (1)	Olunmak istenen, beğenilen, değer verilen, ilham verilen, benzenilmek istenilen, saygı duyulan	21
DEĞERLİ HAZİNE	Çiçek (8), Hazine (6), Gök Kuşağı (3), Elmas (1), Gül (1), Tatlı (1)	Duygusal yoğunluk, sevgi, bağlılık, değer verme, renklilik, çeşitlilik, farklılık, elitlik, öğrenme arzusu yaratıcı, bilinmeyeni bulma isteği oluşturucu, en özel olanı keşfetme motivasyonu yaratma, geleceğe güven	20
EMİR ERİ (GÜDÜMLÜ OYUNCU)	İşçi (4), Bukalemun (3), Papağan (1), Piyon (1), Bahtsız İnsan (1), Kafes Kuşu (1), İdeoloji Aracı (1), Gardiyan (1), Muhafız (1), Uşak (1), İşçi Arı (1), Mazlum (1), Memur (1)	"Nabza göre şerbet" veren, ezberci, tekrarcı, donuk, ürkek, yetenek yoksunu, kısıtlanmış uygulamacı, etkisiz, bürokrat	18
YAPI TAŞI	Su (5), Hava- Atmosfer (2), Deniz (1), Başak (1), Yağmur (1), Kaynak (1), Doğa (1), Kan (1), Can (1)	Temizlik, saflık, çokluk-bolluk, canlılık, hayat belirtisi, solunum, yaşam ortamı, yaşam kaynağı, yaşam sıvısı, hayat, bereket, verim.	14
BİÇİMLENDİRİCİ	Kalem (4), Fabrikada Makine (4), İmza (1), Marangoz (1), Uçurtma (1)	Aktarıcı, ezberletici, şekilci, benzerlik, standart üretim, şekillendirme, biçimlendirme, tek tipleştirici, iz bırakmak, bağımlı olma, sürükleme	11
ÇALIŞKANLIK	Karınca (1), Emekçi (1), Asker (1), İğne (Dikiş) (1), Dokuyucu (1), Antrenör (1), Usain Bolt (1)	Planlı ve programlı çalışma, öğrenciyi tanıma çabası, etkinlik ve materyal için zaman ve emek harcama, öğrenci farklılıklarını tespit etme, duygu ve fikirleri önemseme, ilgi ve yetenek gelişimine fırsat ve olanaklar yaratma, süreci dikkat ve özenle yönetme, sabırlı davranma, öğrenmenin süreç gerektirdiğinin farkında olma, birikimli ilerleme sağlama	7

Pedagojik formasyon eğitimi öğrencilerinin öğretmenlere ilişkin metaforik algılarının okul müdürlerinde olduğu gibi en fazla sevgi, bağlılık ve koruma sağlayan sığınak gibi kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Katılımcılar öğretmenlere ilişkin benzetme yaparken anne, baba, kardeş, ev sahibi, arkadaş, sevgi kaynağı, sırdaş, gökyüzü ve mıh kavramlarını kullanmışlardır.

Metoforlaştırma sürecinde kullanılan bu kavramlar anlamsal olarak incelendiğinde sevgi bağı, güven, şartsız destek, güç, destek, yardım, yuva, yaşam kaynağı, teslimiyet, aidiyet, korunak, dayanıklılık, yararlılık, uyanıklık, hazır bulunuşluk, paylaşım, samimiyet ve bağlılık gibi imge tarlası ortaya çıkmaktadır. Söz konusu imgeler öğretmenlerin bireyi koruyan, destekleyen, güçlendiren, rahat ve huzur sağlayan, sevgiyle ve samimiyetle bağlanılan kişiler olarak algılandığını düşündürmektedir. G24 *"Öğretmen anne gibidir. Çünkü onun sevgisi merhameti emeği bizi biz yapacaktır."*, B62 *"Öğretmen anne dokunuşu gibidir. Çünkü şefkatli, vicdanlı ve öğreticidir."* ve H11 *"Öğretmen arkadaş gibidir. Çünkü yakın ve samimidir."* sözleriyle bu konudaki düşüncelerini ifade etmektedir.

Öğretmenlere ilişkin en fazla dile getirilen ikinci tema onların ilham verici kişiler olarak algılandıklarını göstermektedir. Bu düşünceye sahip katılımcılar öğretmenleri güneş, ışık, mum, orkestra şefi gibi metaforları kullanarak tasvir etmişlerdir. Bu metaforların çağrıştırdığı anlamlar imgeleştirildiğinde aydınlık, güç kaynağı, yaratıcılık, ilham, bilgi, yol gösterme, başlatıcı, tetikleme, kâşif, yol, yön, yontma, şekil verme, hayranlık ve model olma gibi anlamlar ortaya çıkmaktadır. Konuyla ilgili düşüncelerini B12 *"Öğretmen güneş gibidir. Çünkü bir toplumu ve öğrencileri bilgileriyle aydınlatmalıdır."*, F7 *"Öğretmen güneş gibidir. Çünkü aydınlatır, yol gösterir, öğretir."* ve B10 *"Öğretmen ışık gibidir. Çünkü bize öğrettikleriyle geleceğimize yön verir ışık tutar.*" şeklinde ifade etmektedir.

Metaforlardan ortaya çıkan bir diğer sonuç öğretmenlerin uzman kişiler olarak algılandığını göstermektedir. Katılımcılar öğretmenler için bahçıvan, usta, çiftçi, teknik direktör, aşçı gibi benzetmeler yapmışlardır. Kullanılan metaforlara ilişkin imgeler incelendiğinde öğretmenlerin çalışkanlık, tecrübe, yön verme, yenilik, lider, öğretici ve beceri gibi anlamlarla çağrışım yaptığı görülmektedir. Bu konuda C5 düşüncesini "*Öğretmen bahçıvan gibidir. Çünkü hangi çiçeğe nasıl bakılacağını bilir."* sözleriyle açıklamaktadır.

Öğretmenler bilgi kaynağı kişiler olarak da kabul edilmektedir. Ağaç, kitap, bilgi deposu, enjeksiyon, musluk ve bilgisayar gibi metaforlar kullanılarak öğretmenlerin bu yönlerine değinilmiştir. Aslında bu metaforlar öğretmenlerin mesleki anlamda uzman kişiler olarak algılandığını göstermektedir. A18 bu durumu *"Öğretmen kitap gibidir. Çünkü yol gösterir, bilgi verir."* sözleriyle ifade etmektedir. I30 ise benzer düşüncesini şu sözleriyle dile getirmektedir: *"Öğretmen kitap gibidir. Çünkü yol gösterici, eğitici, hayal kurdurucu ve eğlendiricidir."* C10 *" Öğretmen ağaç gibidir. Çünkü her zaman daha çok meyve vermeye çalışır."* sözleriyle, A29 ise *" Öğretmen ağaç gibidir. Çünkü her bir yaprağı bilgi doludur ve öğrencileriyle paylaşır."* diyerek öğretmenlerin bilgili ve donanımlı kişiler olduklarına vurgu yapmaktadır.

Öğretmenlere atfedilen bir başka olumlu özellik onların danışman ve rehber kişiler olarak algılandığını göstermektedir. Öğretmenler rehbere, kılavuza ve pusulaya benzetilmiştir. Bu mecaz kaynakları yol göstericiliği, dikkati, gözlemi, birikimi, objektifliği ve koruyuculuğu çağrıştırmaktadır. Konuyla ilgili düşüncesini A19 *"Öğretmen rehber gibidir. Çünkü öğrencilerine her konuda yardımcı olur ve yol gösterir."* sözleriyle açıklamaktadır. D41 ise *"Öğretmen pusula gibidir. Çünkü her zaman doğru yolu bulmamızı sağlar."* şeklinde düşüncesini ifade etmektedir.

Ayrıca öğretmenler rol model, değerli hazine, yapı taşı ve çalışkan olarak kabul edilmektedir. Bunların yanı sıra öğretmenlerin biçimlendirici özelliklerine de vurgu yapılmıştır. Öğretmenlerin rol model oluşlarına ilişkin lider, model, ayna ve idol gibi metaforlar kullanılmıştır. Aslında bu metaforlarla öğretmenlerin topluma yön verici özelliklerine ve örnek olduklarına değinilmektedir. Aynı zamanda öğretmenliğin saygı duyulan ve değer atfedilen bir meslek olduğu da vurgulanmaktadır. L39 *"Öğretmen lider gibidir. Çünkü çocuklarına rol-modeldir."* sözleriyle durumu açıkça ortaya koymaktadır.

Öğretmenler çiçek, hazine, gök kuşağı, elmas, gül ve tatlı gibi metaforlara benzetilerek değerli bir hazine gibi algılanmaktadır. Aslında bu durum öğretmenlik mesleğine ilişkin sevgi, bağlılık ve değer kaynaklı duygusal yoğunluğun göstergesidir. İ23 *"Öğretmen çiçek gibidir. Çünkü çiçeğin güzelliği kokusu etrafa yayılır."* sözüyle, G14 ise *"Öğretmen hazine gibidir. Çünkü ondan öğrenilecek ve kazanılacak çok şey vardır."* diyerek öğretmenleri bilgi, beceri ve yetkinlik temelli çok yönlü uzmanlıkları sayesinde değerli birer hazine gibi gördüklerini belirtmektedirler.

Öğretmenlere ilişkin olumsuz kabul edilebilecek bir özellik olan emir eri olmak yani güdümlülük ise görece frekansı düşük olmakla birlikte önem taşıyan bir özelliktir. Zira bu durum öğrenme ve öğretme sürecinin başat paydaşlarından birisi olarak liderlik rolünü oynaması beklenilen öğretmenler için istendik bir durum değildir. İşçi, bukalemun, papağan, piyon, ideoloji aracı, uşak ve memur gibi metaforlarla öğretmenlerin güdümlü etkisiz birer bürokrat olduklarına vurgu yapılmaktadır. Bu düşünceyi C23 *"Öğretmen işçidir gibidir. Çünkü başkan ve yardımcısının dedikleri doğrultusunda bilgileri verir."* sözleriyle, L21 ise *"Öğretmen uşak gibidir. Çünkü verilen görevi yapmak zorunda oluyor."* diyerek desteklemektedir.

Ağaç, su, hava, deniz, başak, yağmur, can ve kan gibi metaforlarla ise öğretmenlerin yaşam kaynağı ve vazgeçilemez olduklarına vurgu yapılmaktadır. Bu durumu A48 *"Öğretmen su gibidir. Çünkü su değdiği yeri yaşatır. Öğretmende öğrencileri."* sözleriyle anlatmaktadır. Bu durum öğretmenlere atfedilen rolün gerekliliğine ve önemine vurgu yapmaktadır.

Öğretmenler kalem, fabrika, makine, imza, marangoz ve uçurtma benzetmelerle ise biçimlendirici kişiler olarak algılanmaktadır. C7 düşüncesini *"Öğretmen kalem gibidir. Çünkü öğrencilerin zihinlerini şekillendiren en önemli etkendir."* sözleriyle, C34 ise *"Öğretmen fabrika gibidir. Çünkü yenilenmez, kendini geliştirmez ise hep aynı tip insanlar yetiştirir."* diyerek öğretmenlerin öğrencileri biçimlendirme rollerini vurgulamaktadırlar.

Son olarak karınca, emekçi, asker, iğne, dokuyucu, antrenör ve Usain Bolt gibi metaforlarla öğretmenlerin çalışkanlıklarına vurgu yapılmaktadır. İ12 *"Öğretmen karınca gibidir. Çünkü çok çalışır."* sözleriyle çalışkanlığı ifade etmektedir. D30 da *"Öğretmen dikiş iğnesi gibidir. Çünkü öğrenmeyi nakış nakış işler."* diyerek benzer düşünceyi paylaşmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Genel olarak değerlendirildiğinde pedagojik formasyon eğitimi kursiyerlerinin okul yöneticilerine ve öğretmenlere ilişkin algılarının kategorik olarak farklı nedenlerle olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Okul müdürlerinin rollerine ilişkin en güçlü vurguların sığınak ve uzmanlık temalarında olduğu, okul müdürlerinin bireyi koruyan, güçlendiren, rahatlık ve huzur sağlayan, güven veren ve sevgiyle bağlanılan uzman kişiler olarak algılandığı görülmektedir. Turhan ve Yaraş (2013) tarafından yapılan bir araştırmada da öğrenciler ve öğretmenler okul müdürlerine ilişkin en fazla güvenilir (aile, arkadaş, baba) olma kategorisinde metaforlar geliştirmişlerdir. İki çalışmada da müdürlerin çoğunlukla sevilen, güvenilen ve koruyan kişiler olarak algılandığı görülmektedir. Aslında bu durum okul müdürlerine güven ve sevginin varlığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Öğretmen adayları okul müdürlerinin otokrat yönelimli olduklarını ikincil derecede vurgulamaktadır. Nitekim Tuzcuoğlu (2009) yöneticileri tutum ve davranışlarına göre otoriter, hoşgörülü, tutarsız ve demokratik olmak üzere dört gruba ayırmakta ve Türk toplumunda sıklıkla görülen yönetsel davranışın otokratlık olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte bulgulara göre okul müdürleri bir ölçüde de ağırlıklı olarak güç merkezi kavramı ile açıklanabilecek otorite, düzen ve disiplin sağlayıcı bürokratlar olarak görülmektedir. Aslında bu durum öğretmen adayları tarafından okul müdürlerinin yöneticilik özelliklerinin daha çok vurgulandığını düşündürmektedir.

Okutan (2000) da müdürlerin katı bir mevzuat uygulayıcısı olduklarını ifade etmektedir. Öğretmen adayları, müdürlerin, kendilerini makam gücüyle ifade ettiklerine inanmaktadır. Çobanoğlu ve Gökalp (2015)'ın çalışmalarında ise öğretmen adayları okul müdürlerini teknik bilgilere sahip bir yönetici, grubunu etkileyebilen bir lider, yasal yetkilerinden dolayı güç unsuru olan birisi olarak tanımlamışlardır. Ancak çalışmamızda okul müdürlerinin liderlik yönünün daha zayıf düzeyde algılandığı ortaya çıkmıştır. Yöneticilik ve güç unsurlarının iki çalışmada da güçlü şekilde vurgulanması okul müdürlerinin dönüşümcü liderlikten ziyade sürdürümcü yönlerinin daha baskın olduğunu göstermektedir.

Okul müdürleri danışmanlık rolleriyle ve ilham vericilik özellikleriyle gelişim kaynağı ve aracı olarak görülmekte; adaleti sağlayan objektif ve tarafsız liderler olarak algılanmaktadır. Ancak bu algının diğer temalara göre daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Liderlikle ilgili özelliklerin otokratik ve bürokratik özelliklerden daha az vurgulanmış olması okul müdürlerinin liderlik yönlerinin zayıf kaldığı şeklinde yorumlanabilir. Nitekim alan yazında müdürlerin öğretmenlere düşük düzeyde danışmanlık yaptığına ilişkin bulgular da yer almaktadır (Okutan, 2000). Cerit (2008a) tarafından yapılan araştırmada ise okul müdürlerinin liderlik yönü öğrenciler tarafından düşük; öğretmen ve yöneticiler tarafından ise orta ve üst düzeyde algılanmıştır.

Okul müdürleriyle ilgili olarak olumsuz metaforlar da söz konusudur. Olumsuz metaforlar okul müdürlerinin yıkıcı otoriter, açık arayıcı, korku kaynağı, faydasız ve çıkarcı kişiler olarak algılandıklarını göstermektedir. Ancak olumlu metaforlarla karşılaştırıldığında göreli olarak daha düşük düzeyde olumsuz bir algının var olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmadan farklı olarak Yalçın ve Erginer (2014)'in yaptığı araştırmada öğrenciler okul müdürlerini daha çok olumsuzlukla ilişkilendirmişlerdir.

Bütünde değerlendirildiğinde okul müdürlerinin uzman, otokrat, bürokrat, ilham kaynağı, danışman, yıkıcı otoriter, açık arayıcı, korku kaynağı, yararsız ve çıkarcı temaları altında hem olumlu hem de olumsuz yönlerine vurgu yapılmakta olup bu özellikler farklı çalışmalarla da benzerlik göstermektedir. Çobanoğlu ve Gökalp (2015)'ın çalışmalarında yöneticilik, liderlik, güç, olumsuzluk ve koruma, çalışkanlık, ana unsur, eğiticilik, baskıcılık, sadakat, sanatkarlık, düzenlilik, değerlilik, yargılayıcı ve uyumluluk temaları belirlenmiştir. Dönmez (2008) okul yöneticilerinin görüşlerine göre koruma ve geliştirme, yönlendirici ve lider, çalışkanlık ve birleştiricilik, yönlendirilen, çok sorumluluk taşıyan şeklinde metaforlara dayalı yönetici kategorileri ortaya koymuştur. Turhan ve Yaraş (2013) öğrencilerin ve öğretmenlerin okul müdürlerine ilişkin metaforlarına dayalı olarak güvenilir (aile, arkadaş, baba), güce sahip ve lider (arı, aslan, kral), çalışkan ve bilgi sahibi (arı, kitap), denetleyici, düzenleyici ve yol gösterici (hakem, alarm, saat) ve hayatî (kalp, beyin) şeklinde kategoriler geliştirmişlerdir. Tüzel ve Şahin Kalyon (2017) ise öğretmen adaylarının okul müdürlerinin görevlerini en fazla yönetme ve sorumluluk, yetki ve otorite sahibi olma kavramları ile ilişkilendirdiği görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde okul müdürlerine ilişkin ortaya çıkan sığınak teması güvenilir (Turhan & Yaraş, 2013), sadakat (Çobanoğlu & Gökalp, 2015) ve koruma ve geliştirme (Dönmez, 2008) temalarıyla; ilhan vericilik ve danışmanlık temaları liderlik (Çobanoğlu & Gökalp, 2015; Turhan & Yaraş, 2013; Dönmez, 2008) temasıyla; uzman teması çalışkanlık (Çobanoğlu & Gökalp, 2015; Dönmez, 2008; Turhan & Yaraş, 2013) temasıyla; otokratlık teması ise otorite sahibi (Tüzel ve Şahin Kalyon, 2017) olma temasıyla benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının müdür yardımcılarına ilişkin algıları okul müdüründen farklılıklar içermektedir. Okul müdürü otorite sembolü olarak görülürken müdür yardımcıları destek unsuru, uzmanlık, meslektaşlık, akranlık, sığınak, yardım ve işbirliği gibi kavramlarla öğretmene daha yakın konumlandırılmaktadır. Tüzel ve Şahin Kalyon (2017) öğretmen adaylarının müdür yardımcılarını okul müdürünün işlerini yapan, yönetim işine yardım eden ancak makamsız sorumluluk sahibi kişiler olarak algıladığını bulmuştur. Her iki çalışmada da müdür yardımcılarının okul müdürlerine

destekleyici bir role sahip oldukları vurgulanmaktadır. Bu bakımdan müdür yardımcılarının hem okul müdürleri hem de öğretmenler ile daha yakın, daha samimi ve daha açık ilişki ve iletişim kurma eğilimi içinde oldukları söylenebilir. Nitekim vurgulanma düzeyi düşük olmakla birlikte başka temalarda müdür yardımcılarının okuldaki çalışanları birbirine yakınlaştıran, kenetleyen, arabulucu rolünü oynayan, uzlaştırıcı ve iletişim sağlayıcı kişiler olarak algılanması, paylaşımcı ve sevecen birer dost gibi görülmeleri bu durumu destekler niteliktedir.

Bunların yanı sıra müdür yardımcıları okul müdürlerini uzmanlıklarıyla destekleyen ve okuldaki işlerin büyük çoğunluğunu göğüsleyen baş aktörler olarak algılanmaktadır. Katılımcıların kullandığı mecaz kaynaklarından ve bu kaynakların çağrıştırdığı imgelerden hareketle müdür yardımcılarının işin mutfağında çalışan, iş yükünün büyük çoğunluğunu üstlenen, iş bitirici, müdür ve öğretmenler arasında denge ve iletişim sağlayıcı hoşgörülü ve şefkatli yardımcılar olarak görüldüğü söylenebilir. Ayrıca bu özellikle ilişkili olarak müdür yardımcıları emir ve talimatları yerine getiren emir eri gibi de görülmektedir. Aslında bu durumun müdür yardımcılarının etkisiz kişiler olarak algılanmasına da vesile olduğu söylenebilir.

Müdür yardımcılarının olumlu yönlerine nazaran olumsuz yönlerinin daha az vurgulandığı görülmüştür. Her ne kadar olumsuz özellikler daha az vurgulanmış olsa da müdür yardımcılarının okulda huzuru ve düzeni bozan bozguncu kişiler olarak da algılanması ve korku kaynağı olarak görülmeleri de manidar bir durumdur.

Öğretmen adaylarının adayı oldukları role ilişkin algılarında ise otorite, düzen ve disiplin gibi kavramların göz ardı edildiği; güven, sevgi, bağlılık gibi olumlu insan ilişkileri ile ilham verme, uzmanlık, bilgi bağlamı, rehberlik, rol model olma, yaratıcılık, sanat ve estetik gibi öğrenmenin temel unsurlarını içeren kavramların açığa çıktığı görülmektedir. Karataş, Ardıç ve Oral (2017) da buy bulguları destekleyen nitelikte sonuçlar ortaya koymuşlarıdır. Buna göre öğretmen adayları kendilerini fedakârlık gösteren, planlı ve disiplinli, özgün öğretim stratejileri oluşturabilen, yenilikçi ve öğrencilerine rol model olabilen ideal öğretmen olarak görme arzusundadır.

Öğretmenlere ilişkin metaforik algılarının okul müdürlerinde olduğu gibi en fazla sevgi, bağlılık ve koruma sağlayan sığınak gibi kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin bireyi koruyan, destekleyen, güçlendiren, rahat ve huzur sağlayan, sevgiyle ve samimiyetle bağlanılan kişiler olarak algılandığını düşündürmektedir. Ayrıca öğretmenlerin ilham vericilik ve uzmanlık yönlerine de güçlü şekilde vurgu yapılmaktadır. Benzer sonuç Ekiz ve Koçyiğit (2013), Oğuz (2009) ve Turhan ve Yaraş (2013) tarafından da vurgulanmıştır. Her iki çalışmada da öğretmenlerin liderlikle ilişkilendirilebilecek vasıflarının ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Öğretmenlerin bilgi kaynağı olarak da kabul edilmeleri onların mesleki anlamda uzman kişiler olarak algılanmasını destekler niteliktedir. Nitekim öğretmenlerin en çok bilgi sağlayıcı olarak değerlendirdiği çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Aydın ve Pehlivan, 2010; Aydoğdu, 2008; Cerit, 2008b; Kart, 2016; Koç, 2014; Saban ve ark., 2006). Öğretmenlere atfedilen bir başka olumlu özellik onların danışman ve rehber kişiler olarak algılandığını göstermektedir. Bunların yanı sıra öğretmenler rol model, değerli hazine, yapı taşı ve çalışkan olarak kabul edilmekte ve biçimlendirici özelliklerine de vurgu yapılmaktadır. Aslında öğretmenlerin topluma yön verici özelliklerine ve örnek olduklarına değinilerek rol model olma özellikleri ön plana çıkarılmaktadır. Öğretmenlik mesleğine ilişkin sevgi, bağlılık ve değer kaynaklı duygusal yoğunluğun göstergesi ise değerli bir hazine gibi algılanmaktadır. Öğretmen adayları öğretmenleri bilgi, beceri ve yetkinlik temelli çok yönlü uzmanlıkları sayesinde değerli birer hazine gibi gördüklerini belirtmektedirler.

Öğretmenlerin bilgi kaynağı ve değerli hazine olmaları ekseninde ilham vericilik, yol göstericilik, danışmanlık ve rehberlik gibi özelliklerinin şekillendirici ve biçimlendirici yönlerine göre daha fazla vurgulanmış olması öğretmen adaylarının öğretmenlik rolüne ilişkin algılarının yapılandırmacılığa daha yakın olduğunu göstermektedir. Saban ve arkadaşları (2006) öğretmen

adaylarının öğretmenlere ilişkin metaforlarından yola çıkarak belirlediği 10 kategori içinde biçimlendirici olarak öğretmen temasını yüksek frekansa sahip olarak belirlemişlerdir. Bu çalışmada ise aynı tema düşük düzeyde vurgulanmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenler hakkında daha çok ilham verici, keşfettirici, yol gösterici kavramlarını kullanarak yapılandırmacı öğretmeni çağrıştıran düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Nitekim öğretmen öğrencilerini düşünmeye, sorgulamaya ve araştırmaya özendirerek bilgiyi keşfettirme ve yapılandırma fırsatları sunan rehber, bilgi kaynağı konumundadır (Arslan, 2015; Aydın ve Pehlivan, 2010; Bayar, 2014; Sabancı, 2009).

Öğretmenlere ilişkin olumsuz kabul edilebilecek bir özellik olan emir eri olmak yani güdümlülük ise görece frekansı düşük olmakla birlikte önem taşıyan bir özelliktir. Zira bu durum öğrenme ve öğretme sürecinin başat paydaşlarından birisi olarak liderlik rolünü oynaması beklenilen öğretmenler için istendik bir durum değildir.

Sonuç olarak okul müdürlerine ilişkin algının müdür yardımcıları ve öğretmenlere göre daha olumsuz olduğu söylenebilir. Benzer şekilde müdür yardımcılarına ilişkin algının da öğretmenlere göre daha olumsuz olduğu görülmektedir. Bütünde değerlendirildiğinde müdür yardımcıları ve öğretmenlerin rollerine ilişkin algılar okul etkililiği ve verimliliği açısından ilham vericidir. Söz gelimi müdür yardımcıları, öğretmeni geliştirme ve öğrenme-öğretim sürecinin etkililiğini artırma ile ilgili planlamalarda ve uygulamalarda önemli bir aracı değişken olarak işlevlendirilebilir. Öğretmenlerle ilgili olumlu algılar ise öğretmenlere ilişkin bir güvenin var olduğuna ve öğrenme süreçlerinin önemli bir ögesi olarak algılanmaya devam edildiklerine işaret etmektedir. Öğretmen adaylarının algıları, okul müdürlerinin liderlik becerilerini öğretmenlerin kişisel ve mesleki yönden gelişimini sağlama, program geliştirme ve öğretim liderliği gibi çağdaş roller açısından geliştirmeleri ihtiyacını ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Arnett, R. C. (1999). Metaphorical guidance: Administration as building and renovation. *Journal of Educational Administration, 37*(1), 80-89.

Arslan, H. (2015). Sınıf yönetiminin temel kavramları. İçinde R. Sarpkaya (Ed.), *Sınıf Yönetimi* (ss.1-26). Ankara, Türkiye: Anı Yayıncılık.

Akçay, C. & Başar, M. A. (2004). İlköğretim okul müdürlerinin yönetsel görevlere ayırdıkları zaman ve bunları önemli görme dereceleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 38*, 170-197.

Altun, S. A. & Kirkit, G. (2005). Okul yöneticilerinin basındaki imajı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,* 41, 25-46.

Açıkalın, A., Şişman, M. & Turan, S. (2007). *Bir insan olarak okul müdürü.* Ankara: PegemA yayıncılık.

Aydın, M. (2014). *Eğitim yönetimi: Kavramlar, kuramlar, süreçler, ilişkiler* (10. Basım). Ankara: Gazi Kitabevi.

Aydın, İ. S. & Pehlivan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğrenci kavramlarına ilişkin kullandıkları metaforlar. *Turkish Studies, 5*(3), 818-842.

Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar yardımıyla analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Balcı, A. (1999). *Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools* (Unpublished Doctorate Dissertation). METU Graduate School of Social Sciences, Ankara

Baker, P. J. (1991). Metaphors of mindful engegament and a vision of better schools. *Educational Leadership, 48*(7) 32-35

Bayar, A. (2014). The components of effective professional development activities in terms of teachers' perspective. *International online journal of educational sciences*, 6 (2), 319–327.

Bayar, A., Üstün, A. & Bayar, M. (2016).Öğretmenlerin İnformal Yolla Öğrenmeleri Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Turkish Studies, 11*(14), 61-74.

Black, A. (2013). Picturing Experience: Metaphor as Method, Data and Pedagogical Resource. In W. Midgley, K. Trimmer, & A. Davies, (Eds.). *Metaphors for, in and of Education Research* (pp.26-50). UK: Cambridge Scholars Publishing.

Berger, P.L. & Luckmann, T. (1966). *The social consfruction of reality: A treatise in the socilogy of knowledge*. London: Pinguin books.

Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African of Education, 29*, 431-444.

Cerit, Y. (2008a). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim, 33*(147), 3-13.

Cerit, Y. (2008b). Öğretmen Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6*(4), 693-712

Cook-Sather, A. (2003). Movements of mind: The matrix, metaphors, and re-imagining education. *Teachers College Record, 105*, 946-977.

Çelik, V. (2000). *Okul kültürü ve yönetimi* (2. Baskı). Ankara: PegemA yayıncılık.

Çetin, M. & Adıgüzel, S. (2006). İstanbul ili resmî ilköğretim okulu müdürlerinin uzmanlık yeterliklerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *2*(2), 167-183.

Çobanoğlu, N., & Gökalp, S. (2015). Öğretmen adaylarının okul müdürüne ilişkin metaforik algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(31), 279-295.

Deal, T.E. & Peterson, K.D. (1990). *The principal's role in shaping school culture*. Washington: Office of Educational Research and Improvement.

Deal, T.E. & Peterson, K.D. (2009). *Shaping school culture* (2.nd Ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

Demirtaş, H. & Özer, N. (2014). Okul müdürlerinin bakış açısıyla okul müdürlüğü. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 22*(1), 1-24.

Doğan Kılıç, E. Üstün, A. & Önen, Ö. (2011). Öğrenen örgütlerde etkili liderlik: Burdur örneği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research, 6(*1), 5-22.

Dönmez, Ö. (2008). *Türk eğitim sisteminde kullanılan yönetici metaforları (Kayseri İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Ekiz, D. & Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforlarının belirlenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi, 21*(2), 439-458.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.

Gündüz, Y. & Balyer, A. (2013). Gelecekte okul müdürlerinin gerçekleştirmesi gereken roller. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(3), 45-53.

Gür, H. (2012). Öğretmen adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği ile ilgili metaforları: Kosova örneği. *e-Journal of New World Sciences Academy, 7*(3), 885-897.

Karaköse, T. (2008). Okul müdürlerini itibarlı kılan değerlerin belirlenmesine yönelik bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi, 6*(16), 113-129.

Karataş, K., Ardıç, T. & Oral, B. (2017). Öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri ve geleceği: metaforik bir analiz. *Turkish Studies, 12*(33), 291-312.

Kart, M. (2016). *Pedagojik formasyon öğrencileri ile eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Koç, E. S. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(1), 47-72.

Lakoff, G. & Johnson, M. (2015). *Metaforlar: Hayat anlam ve dil* (G.Y. Demir, Çev.). İstanbul: İtihaki (Orijinal çalışma basım tarihi 2003).

MEB, (2017). Millî Eğitim Bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği. *Resmî Gazete,* Sayı: 30182.

Mahlios, M. & Maxson, M. (1998). Metaphors as structures for elementary and secondary preservice teachers' thinking. *International Journal of Educational Research,* 29, 227-240.

Midgley, W. & Trimmer, K. (2013). 'Walking the labyrinth': A metaphorical understanding of approaches to metaphors for, in and of education research. In W. Midgley, K. Trimmer, & A. Davies, (Eds.). *Metaphors for, in and of Education Research* (pp.1-9). UK: Cambridge Scholars Publishing.

Morgan, G. (2006). *Images of organization.* London: Sage Publications.

Okutan, M. (2000). Okul müdürlerinin yönetimsel davranışlarının değerlendirilmesi. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi,*7, 32-45.

Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre ortaöğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim, 182*, 36-56.

Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2*(2), 131-155.

Saban, A., Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2006). An investigation of the concept of teacher among prospective teachers through metaphor analysis. *Educational Sciences: Theory & Practice, 6*(2), 509-522.

Sabancı, A. (2009). Sınıf yönetiminin temelleri. İçinde M. Çelikten (Ed.), *Yapılandırmacı Yaklaşıma Göre Sınıf Yönetimi* (ss.27-56). Ankara, Türkiye: Anı Yayıncılık.

Şahin, E. A. (2009). Türkiye'de İlköğretim okulu müdürlüğünün bir meslek olarak mevcut durumu: Bir Delphi çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26*, 125-136.

Tepebaşılı, F. (2013). *Metafor yazıları.* Konya: Çizgi Kitabevi.

Turhan, M. & Yaraş, Z. (2013). Öğretmen ve öğrencilerin öğretmen, disiplin, müdür, sınıf kuralları, ödül ve ceza kavramlarına ilişkin metafor algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23*(1), 129-145.

Tuzcuoğlu, S. (2009). Yöneticiliğin psikolojik özellikleri ve yıldırma. İçinde Oktay, A (Ed.). *Türk Eğitim Sistemi ve Yönetimi* (ss.373-381). İstanbul: Kriter Yayınları.

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü. (2017). www.tdk.gov.tr

Tüzel, E. & Şahin Kalyon, D. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının okul yöneticilerine ilişkin metaforları. *Turkish Studies, 12*(33), 501-522.

Yalçın, M. & Erginer, A. (2014). İlköğretim öğrencilerinin okul müdürü algılarına ilişkin yaptıkları çizimler. *Eğitim ve Bilim, 39*(171), 270-285.

Yıldırım N. & Uğur, M. (2011). Öğrencilerin algısından okul müdürü imgelerinin karikatürize ifadeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 19*(2), 409-426.

Yıldırım, A., Ünal, A. & Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8*(2), 92-109.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayınevi.

Zhao, H., & Huang, J. (2008). Interpreting metaphor in use by Mandarin teachers of English. *Polyglossia, 15*, 1-9.